

T. C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİNLER TARİHİ BİLİM DALI

DİNLER TARİHİ AÇISINDAN
HIRİSTİYANLIKTA KÜRTAJ
(KATOLİK KİLİSESİ ÖRNEĞİ)

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Zeynep ÖZÇİMEN

BURSA-2019

T. C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİNLER TARİHİ BİLİM DALI

DİNLER TARİHİ AÇISINDAN
HIRİSTİYANLIKTA KÜRТАJ
(KATOLİK KİLİSESİ ÖRNEĞİ)

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Zeynep ÖZÇİMEN

Danışman:

Dr. Öğr. Üyesi Süleyman SAYAR

BURSA-2019

TEZ ONAY SAYFASI

**T. C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE**

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Dinler Tarihi Bilim Dalı'nda, 701221009 numaralı Zeynep ÖZÇİMEN'in hazırladığı "Dinler Tarihi Açısından Hıristiyanlıkta Kürtaj (Katolik Kilisesi Örneği)" konulu Yüksek Lisans çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, 02.10.2019 günü 10:30 - 12:00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin başarılı olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.

Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı
Dr. Öğr. Üyesi Süleyman SAYAR
Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye

Prof. Dr. Muhammet TARAKÇI
Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Tahyr ASHYROV
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi

02.10.2019

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans çalışması olarak sunduğum “**Dinler Tarihi Açısından Hıristiyanlıkta Kürtaj (Katolik Kilisesi Örneği)**” başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Tarih ve İmza

// 07.10.2019
Zeynep ÖZÇİMEN

Adı Soyadı:	Zeynep ÖZÇİMEN
Öğrenci No:	701221009
Anabilim Dalı:	Felsefe ve Din Bilimleri
Programı:	Dinler Tarihi
Statüsü:	Y. Lisans ☒ Doktora ☐

**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS İNTİHAL YAZILIM RAPORU**

**BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA**

Tarih 02/10/2019

Tez Başlığı / Konusu: "Dinler Tarihi Açısından Hıristiyanlıkta Kürtaj (Katolik Kilisesi Örneği)"

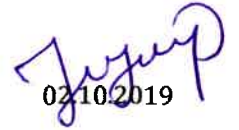
Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 61 sayfalık kısmına ilişkin, 28/08/2019 tarihinde şahsım tarafından *TURNITIN* adlı intihal tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 16'dır.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

02.10.2019

Adı Soyadı: Zeynep ÖZÇİMEN
Öğrenci No: 701221009
Anabilim Dalı: FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ
Programı: YÜKSEK LİSANS
Statüsü: Y.Lisans Doktora

DR. ÖĞR. ÜYESİ SÜLEYMAN SAYAR
02.10.2019

* Turnitin programına Bursa Uludağ Üniversitesi Kütüphane web sayfasından ulaşılabilir.

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı : Zeynep ÖZÇİMEN
Üniversite : Uludağ Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı : Felsefe ve Din Bilimleri
Bilim Dalı : Dinler Tarihi
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : x+61
Mezuniyet Tarihi :/...../2019
Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Süleyman SAYAR

DİNLER TARİHİ AÇISINDAN HİRİSTİYANLIKTA KÜRTAJ (KATOLİK KİLİSESİ ÖRNEĞİ)

Bu çalışmanın amacı, Hıristiyanlıkta kürtaj meselesini Katolik Kilisesi örneği baz alınarak incelemek ve konu bağlamındaki yorum ve tartışmaları sunmaktır.

İlk bölümde kürtaj kavramı başta olmak üzere çalışma içerisinde konu kapsamında yer alan bazı kavramlar tanımlanmış, kürtaj meselesinin genel çerçevede hukuki ve ahlakî boyutları ele alınmıştır. Ayrıca bu bölümde Yahudilik Hıristiyanlık ve İslam dinleri ile birlikte diğer bazı din ve geleneklerin kürtaj konusundaki genel bakışı ortaya konulmuştur.

İkinci bölümde ise çalışmanın asıl konusu olan Katolik Kilisesi öğretisi çerçevesinde kürtaj meselesine bakış, Kutsal Kitap'tan örnekler ve yorumları ortaya konularak incelenmiştir. Bununla birlikte Katolik etkinin görüldüğü bazı ülkelerde kürtaj uygulamaları ve yaptırımlar ortaya konulmuştur. Son olarak diğer Hıristiyan Kiliselerinin de kürtaj hususundaki görüşlerine karşılaştırmalı olarak yer verilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Kürtaj, Çocuk düşürme, Fetüs, Doğum Kontrolü, Katolik Kilisesi.

ABSTRACT

Name and Surname : Zeynep ÖZÇİMEN
University : Uludağ University
Institution : Social Science Institution
Field : Philosophy and Religion Sciences
Branch : History of Religions
Degree Awarded : Master
Page Number : x+61
Degree Date :
Supervisor : Asst. Prof. Dr. Süleyman SAYAR

ABORTION IN CHRISTIANITY IN TERMS OF HISTORY OF RELIGIONS (THE CASE OF THE CATHOLIC CHURCH)

The purpose of this study is to analyze the issue of abortion in Christianity based on the example of the Catholic Church and to present the comments and discussions in the context of the subject.

In the first chapter, some concepts within the scope of the study have been defined and in general, the legal and moral dimensions of the abortion issue are discussed. In addition, in this chapter, an overview of Judaism, Christianity and Islam religions and some other religions and traditions is shown.

In the second chapter, the main subject of the study was the view of abortion in the context of Catholic Church teachings, examples and interpretations from the Bible. However, in some countries where Catholic influence occurs, abortion practices and sanctions have been introduced. Finally, the other Christian Churches' views on abortion were also included comparatively.

Keywords: Abortion, Miscarriage, Fetus, Contraception, Catholic Church.

ÖNSÖZ

Kısaca gebeliğin bilinçli ve istemli olarak sonlandırılması şeklinde tanımlanabilecek olan kürtaj, dinî geleneklerde insana yönelik varoluşsal algılamalar, yaşamın kutsallığı ve insanın sorumlulukları gibi temel öğretiler çerçevesinde ele alınır. İnsan, gerek kadim gerekse yaşayan bütün inanç sistemlerinde dinî mesajların muhatabı olan kutsal bir varlık olarak kabul edilir. Dinlerin hemen hepsi insan ile Tanrı ya da tanrılar arasında bir irtibat kurar. Bu nedenle denilebilir ki; tüm inanç sistemlerinde insan, varlığının devam ettirilmesine mutlak özen gösterilmesi gereken en önemli varlıktır. Dolayısıyla İslâm da dâhil hiçbir dinî gelenek kürtaja cevaz vermemiştir.

Bu çalışmada din olarak Hıristiyanlığın özellikle Katolik Kilisesi perspektifinden kürtaja bakışı üzerinde durulmuş, kürtaj meselesi üzerinde süregelen tartışmalar ve tartışma argümanları ele alınmıştır. Ayrıca Katolik nüfusun daha yoğun olduğu ve dolayısıyla Kilise'nin etkisinin tarihte ve günümüzde daha çok hissedildiği birtakım ülkeler kürtaj meselesi bağlamında tarihsel süreç içerisinde incelenmiş ve yorumlanmıştır.

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesi sürecinde özellikle ilmî desteklerini esirgemeyen, her adımda yardımcı olan ve yol gösteren çok kıymetli hocam ve danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Süleyman SAYAR'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca bu çalışmayı ortaya çıkarma sürecinde bana her türlü maddi ve manevi kolaylığı sağlayan ve yaşanan çeşitli olumsuzluklarda desteğini hiçbir zaman esirgemeyen değerli eşim Osman ÖZÇİMEN'e ve değerli aileme de şükranlarımı arz ederim.

Zeynep ÖZÇİMEN

Bursa-2019

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	i
YEMİN METNİ.....	ii
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU.....	iii
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KÜRTAJ KAVRAMI VE DİNLERDE KÜRTAJ

A. KÜRTAJ KAVRAMI	4
1. Kelime Olarak Kürtaj	4
2. Terim Olarak Kürtaj	4
3. Aile Planlaması, Doğum Kontrolü ve Kürtaj	6
4. Ahlakî Bakış Açısından Kürtaj	7
5. Hukukî Bakış Açısından Kürtaj	9
B. DİNLERDE KÜRTAJ	12
1. Hint Dinleri	13
2. Yahudilik	15
3. Hıristiyanlık.....	17
4. İslâm	18
5. Diğer Dinler ve Gelenekler	21

İKİNCİ BÖLÜM

DİNLER TARİHİ AÇISINDAN KATOLİK KİLİSESİ VE KÜRTAJ

I. DİNLER TARİHİ AÇISINDAN HİRİSTİYANLIKTA KÜRTAJ	24
II. KATOLİK KİLİSESİ VE KÜRTAJ	26
A. KİLİSE DOKTRİNİ	27
1. Yaşam Hakkının Dokunulmazlığı	29
2. İnsanın Varoluşu Meselesi	31
3. İnsanoğlunun Saygınlığı Meselesi	33
4. Doğum Kontrolü ve Kürtaj Konusunda Kilise Öğretimi ve Uygulaması.....	35

B. DİĞER HİRİSTİYAN KİLİSELERİ VE KÜRТАJ.....	38
1. Protestan Kilisesi	39
2. Ortodoks Kilisesi.....	41
C. ÜLKELER BAĞLAMINDA KÜRТАJ YAPTIRIMLARI VE GÜNCEL OLAYLAR.....	42
1. Amerika Birleşik Devletleri	44
2. İngiltere	49
3. İrlanda	50
4. İtalya.....	51
5. Fransa.....	53
SONUÇ.....	55
BİBLİYOGRAFYA.....	57

KISALTMALAR

Aynı eser	a.e.
Adı geçen eser	a.g.e.
Adı geçen madde	a.g.md.
Adı geçen makale	a.g.m.
Baskı	b.
Cilt	C.
Sayı	S.
Sayfa	s.
Çeviren	çev.
Editör/Yayına Hazırlayan	ed.

GİRİŞ

Kürtaj meselesi tarih boyunca çeşitli toplumlarda farklı açılardan tartışılmıştır. Bu tartışmanın genel olarak iki tarafı olduğu söylenebilir. Kürtajdan yana olan taraf kadının kendi bedeni üzerinde karar verme hakkının olduğunu savunur. Ancak kadının tercih hakkı varsa doğmamış bebeğin de yaşama hakkı vardır. Bu diğer grupta görüşlerini paylaşırlar ise yaşam yanlısı olarak değerlendirilir.

Aslında kürtaj tartışmalarının merkezindeki kritik soru, anne karnındaki ceninin hangi noktada hayat hakkına sahip bir varlık olarak değerlendirileceğidir. Bu konuda İslam ve Yahudilik Tanrı'nın anne rahmindeki fetüse ruh bahsettiği andan sonrayı esas alırken; özellikle Katolik Hıristiyanlıkta doktrinel olarak bakılacak olursa dölleme anından itibaren fetüs canlı ve hayat hakkına sahip bir varlık olarak kabul edilir. Elbette ki bu kesin ve katı yaklaşım başta kendi mensuplarınca eleştirilmiş; Katolik öğretilerde kürtaj yasası tarih boyunca çeşitli yorumlarla şekillendirilmiş ve dindarlık seviyelerine göre ülkeler arasında da farklılık göstermiştir.

Bu çalışmada; Hıristiyanlıkta kürtaj konusunun özellikle Katolik Kilisesi örneği çerçevesinde ele alınması, Hıristiyan toplumu içindeki kürtaj eksenli güncel tartışmalara yer verilmesi ve konunun kutsal metinler açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Yahudilik, Hıristiyanlık, İslâm ve Budizm gibi yaygın dünya dinlerinde gebeliğin kasıtlı olarak sonlandırılmasının ahlakî açıdan bir sorun oluşturduğu konusunda ortak bir kanaatin varlığı söz konusudur. Hıristiyan Katolik Kilisesi çocuk aldirmayı kesin ve sert bir şekilde suç olarak adlandırmaktadır. Fakat buna rağmen günümüzde bazı Katolik ve çoğu Protestan din adamları eğer hamilelik kadın için fiziksel, ruhsal veya sosyoekonomik bir problem oluşturuyorsa çocuk aldirmaktan yana tutum almaktadırlar.

Çalışmamız, Hıristiyan kutsal metinlerinde kürtaja ilişkin referansları ve bu referansların yorumlarını, Katolik Kilisesi'nin insana verdiği değeri, kürtaj üzerine güncel tartışmaların seyrini ve Katolik Kilisesi'nde kürtaj eksenli görüş ayrılıklarını ele alarak, özellikle kürtaj uygulamaları ve yaptırımlarının çeşitli Katolik ülkeler

çerçevesinde değerlendirmeyi ve Katolik öğretinin bu husustaki etkisinin boyutlarını ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kürtaj kavramı başta olmak üzere ilgili bazı kavramlar tanımlanmış ve kürtaj meselesi öncelikle ahlakî açıdan değerlendirilmiştir. Kürtaj hususunda etik tartışmalar çeşitli boyutlarıyla ve tarafların argümanlarıyla ortaya konulmuştur. Sonrasında kürtaj tartışmaları hukuk ekseninde yorumlanmış; iddiaların yasal boyutu incelenmiştir. Son olarak bu bölümde temel din ve inanç sistemlerinin kürtaja bakışı genel çerçevede sunulmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın ikinci ve son bölümünde ise, Katolik Kilisesi örneği esas alınarak Hıristiyan dininde kürtaj sorunu dinler tarihi açısından incelenmiştir. Bu bölümde öncelikle kutsal metinlerde geçen bazı ifadelerin ve bunların yorumlarının belirtilmesiyle kürtaj hususunda Kilise öğretisi ortaya konulmuştur. Kilise doktrini; insan yaşamının dokunulmazlığı, insanın varoluş aşamaları ve ruh kazanması ve insanoğlunun saygınlığı perspektifinde sunulmuştur. İnciller’de bizzat kürtajı yasaklayan bir ifade yer almamakla birlikte bazı cümleler bu bakış açısıyla yorumlanmıştır. İşte bu bölümde söz konusu yorumlar gündeme getirilmiş ve sonuç olarak Kilise’nin kürtaj eylemine karşı tarihsel süreçte uygulamış olduğu yaptırımlara yer verilmiştir.

Katolik Kilise öğretisinin çocuk aldırma konusundaki doktrini ortaya konulduktan sonra, Katolik etkinin yoğun olarak hissedildiği bazı ülkeler seçilerek, geçmişte bu ülkelerde yaşanan olaylar aktarılmış ve güncel meselelere de yer verilmiştir. Son olarak kürtaj hususunda diğer mezheplerin/kiliselerin görüşleri de genel çerçevede ortaya konulmuş ve karşılaştırmalı bir değerlendirme yapılmıştır.

Çalışmamızda tarihsel araştırma yöntemi ile karşılaştırma yöntemi uygulanmıştır. Ayrıca her iki bölümde de literatür incelemesine dayalı deskriptif bir yöntem benimsenmiştir. Derlenen bilgiler kronolojik olarak sistematize edilmiş; ülkeler arası ve mezhepler arası görüş, uygulama ve yaptırımlardaki benzerlik ve ayrılıklar karşılaştırılarak ortaya konulmuştur.

Çalışmada materyal olarak dinlerin ve Hıristiyanlığın kutsal metinleri, bu metinler üzerine yapılan yorumlar, kürtajla ilgili bağımsız araştırmalar ve konunun güncel boyutunu yansıtan yazılı medya kaynakları kullanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM
KÜRTAJ KAVRAMI VE DİNLERDE KÜRTAJ

A. KÜRTAJ KAVRAMI

1. Kelime Olarak Kürtaj

Kürtaj, Türkçeye 1930'larda Fransızca 'curetage' sözcüğünden geçmiştir. "Fransız kökenli bu kelime bir isim olup, vücutta boşluklar içinde bulunan yabancı cisimleri, hasta veya zararlı sayılan dokuları kazıyarak alma, kazıma, döl yatağının içini kazıyıp cenini alma, küret ile bir boşluğu kazıma; herhangi bir boşluktaki nekrotik doku parçalarını veya uterustaki plasenta atıklarını kazıyarak dışarı çıkarma işlemi anlamlarına gelmektedir."¹

Kürtaj kelimesiyle benzer anlamda kullanılan fetosid (feticide) kelimesi ise, fetüs indirgenmesi; bebek sayısının azaltılması anlamına gelir. "Fetosid; fetüsün yok edilmesi veya kürtaja sebep olma eylemi olarak tanımlanır."²

İlerleyen bölümlerde sıkça geçecek olan embriyo ve cenin kavramlarını da tanımlayacak olursak; "yirmi üç kromozomlu erkek tohum hücresi (sperm) ile yirmi üç kromozomlu dişi tohum hücresi (yumurta) döllendikten sonra kırk altı kromozomlu ve tek hücreli zigot adı verilen döllenmiş yumurta oluşur. Hamileliğin ilk sekiz haftasında bu döllenmiş yumurtaya embriyo denir."³ Cenin ise fetüs ile aynı anlama gelmekle birlikte embriyonun tüm organları oluşturduktan sonraki adıdır.⁴

2. Terim Olarak Kürtaj

Kürtaj, terim olarak; yaşamak için yeterli gelişim sürecini tamamlamadan önce bir fetüs veya embriyonun ana rahminden erken alınmasını ifade eder.⁵

¹ *Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi*, ed. Adnan Benk, İstanbul: İnterpress Basın ve Yayınları, 1986, C. XIV, s. 7285; <http://www.nisanyansozluk.com/?k=kürtaj> (13.04.2014); Utkan Kocatürk, *Tıp Terimleri El Sözlüğü*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 2. b., 1994, s. 103; Ayşegül Demirhan Erdemir, *Çağdaş Tıp Sözlüğü*, İstanbul: Alfa Yay., 1998, s. 166.; Ahmet Doğan, *Büyük Türkçe Sözlük*, Ankara: Akçağ Yay., 2013, s. 721.; Ali Püsküllüoğlu, *Türkçe Sözlük*, Ankara: Arkadaş Yay., 2012, s. 1304.

² <http://dictionary.reference.com/browse/feticide>(13.04.2014).

³http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bilimsanat&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5cc82021a52bb7.48396978 (18.08.2016).

⁴ İsmail Dölen, "Tıbbi Açıdan Fetüs, Embriyo, Kürtaj ve Düşük Nedir?", *V. Sağlık Hukuku Kurultayı*, Ankara, 2014, s. 35.

⁵ Louis J. Palmer Jr. – Xueyan Z. Palmer, "Abortion", *Encyclopedia of Abortion in the United States*, 2.b. , North Carolina: McFarland Company Yay., 2009, s. 4.

Tıp terimi olarak kürtaj; “ana rahminde yer alan istenmeyen gebeliğin, rahim içine uygulanan özel yöntemlerle, dışarıdan verilecek ilaçlarla veya herhangi bir tıp aleti yardımıyla müdahale edilerek sonlandırılmasına denir.”⁶

Kürtaj, yani hamileliğin sonlandırılması, embriyo veya fetüsün yaşam belirtisi göstermeksizin rahimden çıkarılmasıdır. Aniden gerçekleşen kürtaj vakaları, genellikle ‘çocuk düşürme’ olarak adlandırılır. Kürtaj terimi, genellikle istemli olarak hamileliğin sonlandırılmasını ifade eder.⁷

“Fetosid terimi ise, genellikle rahim içerisinde üç ya da daha fazla fetüsün olduğu gebeliklerde çoğul gebeliğe bağlı erken doğum, düşük doğum ağırlığı gibi bazı riskleri ortadan kaldırabilmek için fetüs sayısını azaltmaya yönelik yapılan girişimdir.”⁸

Kürtaj, genel olarak; doğal kürtaj ve istemli kürtaj olarak sınıflandırılabilir. Kürtajın bu her iki türünde de embriyo veya fetüsün yaşamının sonlandırılması söz konusudur. Doğal kürtaj embriyo veya fetüste bulunan sağlık problemlerinden kaynaklanabilir. Ayrıca embriyo veya fetüsün anneye olan negatif etkilerinden kaynaklanan sağlık problemlerinden dolayı meydana gelebilir. İstemli kürtaj ise; bir sağlık kuruluşunun kasıtlı olarak müdahalesi ile gerçekleşir.

Doğal kürtaj, genel olarak ‘düşük’ ve ‘ölü doğum’ olmak üzere ikiye ayrılır. Eğer embriyo veya fetüs, rahimde ölmüşse ve vücuttan yirmi gebelik haftasından önce ayrılmışsa bu, ‘spontane (kendiliğinden) kürtaj’ veya ‘düşük’ olarak isimlendirilir. Ölü doğum ise, çocuğun yirmi gebelik haftası veya daha fazla süre sonra hiçbir yaşam belirtisi olmadan doğmasıdır.

İstemli kürtaj da, genellikle ‘seçime dayalı/kasıtlı kürtaj’, ‘öjenik (sağlıksız ceninleri ayırıp, sağlıklı ceninler yetiştirme) kürtaj’ ve ‘terapötik (tedavi edici) kürtaj’ olmak üzere üçe ayrılır. Eğer kadın, hamileliğini sağlık problemleri olmadan, gönüllü olarak sona erdirmeye karar verirse buna ‘kasıtlı kürtaj’ denir. Ağır doğum kusurlarıyla doğacak çocuğun doğumunun önlenmesi ise ‘öjenik kürtaj’ olarak isimlendirilir.

⁶ Atilla Diş, *Aile Boyu Sağlık ve Kişisel Bakım Rehberi*, İstanbul: Yeni Şafak Yay., 2007, s. 290.

⁷ Palmer, a.g.e., s. 4.

⁸ Cansun Demir, “Çoğul Gebeliklerde Fetosid”, Çoğul Gebelik, <http://www.cansundemir.com.tr/cogul-gebeliklerde-fetosid/>, (03.04.2014).

Üçüncü olarak da, eğer kürtajın yapımı hamile kadındaki ciddi hastalık veya zararı önleyecek ise bu kürtaj çeşidine de ‘terapötik kürtaj’ denir.

Bunun dışında farklı bir sınıflandırma yapmamız da mümkündür; ‘spontane (kendiliğinden) kürtaj’ ve ‘kasıtlı kürtaj’. Spontane kürtaj, herhangi bir dış müdahale olmaksızın doğal olarak gerçekleşir. Kasıtlı kürtaj ise bunun tam tersi, dış müdahale ile gerçekleştirilir. Kürtajın, kasıtlı olduğu zaman, gelişen dünyadaki yerel kanunlara göre, sağlık açısından en güvenli prosedürlere sahip olduğu iddia edilmektedir. Buna rağmen, tahmini olarak her yıl yaklaşık kırk dört milyon kürtaj güvensiz koşullarda yapılmaktadır. Gebelik önlemlerinin artması ve geçmiş yıllarda aile planlaması eğitimine verilen önem sebebiyle kürtaj kazaları dengeli hale gelmiştir.⁹

3. Aile Planlaması, Doğum Kontrolü ve Kürtaj

Aile planlaması; ailelerin istedikleri zamanda ve istedikleri sayıda çocuk sahibi olabilmeleridir ve çiftlerin ekonomik olanaklarına, kişisel isteklerine göre çocuk sayısını tayin etmeleri ve iki doğum arasında istedikleri aralığı sağlamalarıdır.¹⁰ Aile planlaması aslında ailelerin sahip olacakları çocuk sayısını sınırlandırmak değildir. Aile planlamasının amacı; anne ve doğacak çocukların sağlıklı olması ve gebeliğin, çocuk sahibi olmak istenildiği zaman oluşmasıdır. Aşırı doğurganlığı önlemek, gebelik ve doğuma bağlı olarak anne ve çocuk sağlığında oluşabilecek olumsuz etkileri önlemek; eğer önlenemediyse bu etkilerin giderilmesinde yardımcı olmak ve çocuğu olmayan ailelerin çocuk sahibi olabilmelerine yardımcı olmak da aile planlamasının amaçları arasında sayılabilir.

Doğum kontrolü ise, kalıcı veya geçici olarak gebeliği önlemek veya gebelik ihtimalini azaltmak amaçlanarak çeşitli ilaç, araç-gereç ve yöntemlerin kullanılmasıdır. Bütün bu önlemlerden hem kadın hem de erkek yararlanabilmektedir.¹¹

⁹ Palmer, a.g.e., s. 4, Warren Hern, “Abortion”, *International Encyclopedia of Marriage and Family*, ed. James J. Ponzetti, Thomson-Gale, 2.b. C.1, New York, 2003, s. 3.

¹⁰ T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Aile Planlaması Modülü, Ankara, 2014, s. 4.

¹¹ Christine E. Gudorf, “Contraception and Abortion in Roman Catholicism”, *Sacred Rights: The Case for Contraception and Abortion in World Religions*, ed. Daniel C. Maguire, New York: Oxford University Press, 2003, s. 17-19. Kübra Özden, “Aile Planlaması Nedir? Neden Önemlidir?”, <http://www.ilacpedia.com/aile-planlamasi-nedir-neden-onemlidir>, (10.05.2014).

Doğum kontrol yöntemleri, gebelik oluşumunu engellemeyi amaçlar. Fakat bu amaç için kullanılan araç ve yöntemler kimilerince çocuk düşürme veya kürtaj yöntemi olarak değerlendirilerek eleştirilmektedir.¹² Kürtaj gerçekleşmiş olan gebeliğe son vermeyi amaçlarken aile planlaması ve buna bağlı olarak doğum kontrolü gebeliği önlemeyi hedef alır.

Doğum kontrolü birçok kültür ve dinlerde siyasi veya etik açıdan tartışmalara neden olmaktadır. Eski çağlardan bu yana uygulanıyor olmasına rağmen, aslen on dokuzuncu yüzyılda Batı Avrupa’da ortaya atılmış ve tüm dünyaya hızlı bir şekilde yayılmıştır. Çok eski dönemlere ait var olan eserlerde dahi bu meseleye dair bilgilerin var olduğu görülebilmektedir.

Dinlerin olaya bakışı kullanılan yöntemlerin türüne göre farklılık göstermektedir. Genellikle gebeliği engelleyici tedbirler bir dereceye kadar hoşgörü ile karşılanmışsa da ana rahminde oluşmuş olan çocuğun düşürülmesi şeklindeki bir uygulama tasvip edilmemiş, yapılması halinde farklı dinî, sosyal ve hukukî yaptırımlar söz konusu olmuştur.

Dünya genelinde doğum kontrolü, nüfus planlaması ve aile planlaması uygulamaları bir toplum politikası olarak yeni olgular olup, konunun ilk savunucularından olan İngiliz Thomas Malthus, üretim yollarının sınırlı oluşuna ve nüfusun sürekli olarak artışına dikkat çekerek; evliliklerin geciktirilmesini ve bir nüfus planlaması uygulaması olarak doğum kontrol yöntemlerinin benimsenmesini teklif etmiştir. Konunun İslam dünyasındaki yansımaları çok daha yenidir ve İslâm ülkeleri de dâhil gelişmekte olan bütün ülkelerde nüfus ve aile planlaması ve dolayısıyla da doğum kontrolü hususunda oldukça yoğun propagandalar söz konusudur.¹³

4. Ahlakî Bakış Açısından Kürtaj

Kürtaj sorunu tarih boyunca pek çok alanda (psikoloji, sosyoloji, tıp, din, siyaset vb.) tartışılmıştır ve de tartışılmaya da devam etmektedir. Alanlarındaki herbir

¹² Mustafa Akman, “Aile Planlaması”, *İslamiyat Dergisi*, 2004, S. 3, s. 175.

¹³ Rahmi Yaran, “Doğum Kontrolü”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1993, C. IX., s. 495.

araştırmacı meseleye kendi perspektifinden bakarak kürtaj eyleminin onaylanabilir veya onaylanamaz bir davranış olduğunu iddia etmektedirler. Fakat söylediğimiz gibi kürtaj bir eylemdir ve bir eylemin herhangi bir bilim alanı için onaylanabilmesi için öncelikle ahlakî olup olmadığının ortaya konulması gerekmektedir.

Kürtaja dair günümüzdeki etik tartışmalar üç temel mesele üzerinde yoğunlaşmaktadır:

- Embriyo veya fetüsün ahlakî ve ontolojik statüsü
- Embriyo veya fetüsün yaşamını sonlandırmanın olumsuz sonuçları
- Kürtajı sınırlandırma veya engellemenin sonucu olarak kadınların karşılaşabileceği olası negatif durumları değerlendiren ‘sonuu’ tezler.¹⁴

Kürtaj konusunda ilk başta gelen sorunlardan biri de ceninin sahip olduğu yaşama hakkının alınmasının ahlakliği sorunudur. İnsanın doğuştan sahip olduğu devredilemez ve vazgeçilemez haklarından birisi yaşama hakkıdır. Bütün haklardan önce yaşama hakkı gelir. Çünkü diğer hakların var olabilmesi için yaşama hakkının olması zorunludur.

Kürtaj ile ilgili etik tartışmaların büyük bir kısmı, ceninin birey olma özelliklerini içerip içermediği konusuna odaklanmaktadır. Ceninin bir birey olarak kabul edilmesi durumunda yaşam hakkına sahip olacağı da kabul edilmelidir.

Kürtaj karşıtı olan ve istemli kürtaja başvurulmasının asla onaylanamayacağını ileri süren görüşlerin dayandıkları temel nokta, ceninin sahip olduğu hakların yetişkin bir bireyin sahip olduğu haklara eşit olduğudur. Kürtaj karşıtları ise bir canlının birey olarak kabul edilebilmesi için her şeyden önce rasyonellik ve bilinçlilik gibi iki önemli kapasiteye sahip olması gerektiğini vurgulamışlardır. Birey olmak; kendi varlığının farkında olma, geçmişi hatırlama ve geleceği öngörme, nesnelere ve durumları zaman ve

¹⁴ L. Syd. M. Johnson, “Contemporary Ethical and Legal Aspects: Ethical Perspectives”, *Encyclopedia of Bioethics*, ed. Stephen Garrad Post, 3. b., C. 1, New York: Macmillan, 2004, s. 8.

uzay boyutunda tanıma kabiliyetlerini gerektirir. Halbuki, gebeliğin hiçbir döneminde fetüs bu kapasiteye sahip değildir.¹⁵

Ceninın birey olarak kabul edilip edilmediğine dair tartışmalarda objektif bir kriter yoktur. Bunun sebebi, düşünürlerin, fikir sahiplerinin, kişiliğin başladığı zaman hususundaki tartışmalara kendi değer ve yargılarını katmalarıdır. Bilimsel veriler ve evrensel değerler içerisinde, kişisel yargıların katıldığı bir tartışmada ise bireyin kişilik sahibi olup olmadığı sorunu çözüme kavuşmamaktadır. Fetüsün potansiyel bir kişi olması; gebelik, bebeklik ve çocukluk gibi dönemlerde normal gelişimini sürdüreceği varsayımıyla anlam kazanır ve fetüs ancak bu durumda bir birey haline gelebilir.

Cenin, döllenme anından itibaren canlı ve yaşam hakkına sahip bir varlıktır. Şefkat, merhamet ve fedakârlık göstermek, başkasına zarar vermemek, başkasına yararlı olmak ve başkasını öldürmemek ahlakî bir eylemdir. Buna göre ceninin yaşam hakkını elinden alan, cenine şefkat, merhamet ve fedakârlık göstermeyen, zarar veren ve ceninin ölümüne sebep olan ilkeler, ahlakî eylemi oluşturan kurallar olarak kabul edilemez.

Kürtaj, uygulanma açısından tıbbî bir olgu olmasına rağmen mahiyeti açısından ahlakî bir problemdir. Ahlak felsefesi bu konuda, genel, tutarlı, bütüncül ve evrensel bir yargıda bulunmalıdır. Tıp etiğinin genel ilke olarak ileri sürdüğü yararlılık, zarar vermeme, yaşama saygı ve yaşam hakkı ilkeleri ve mutlak kuramcı ahlak yaklaşımı gereği, kürtaj ahlakî bir eylem değildir.¹⁶

5. Hukukî Bakış Açısından Kürtaj

Kürtaj, sağlık hukuku kapsamında en tartışmalı konulardan biri olmuştur. Kürtaj konusunda savunulan iddiaların bazı kavramlar çerçevesinde kümelendiğini görmekteyiz:

- Kadının bedensel özgürlüğü.
- Bebeğin yaşam hakkı,
- Ceninin birey olup olmaması vb.

¹⁵ Kamil Sarıtaş, “Kürtajın Ahlakiliği Sorunu”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, C. V, S. VII, 2012, s. 588.

¹⁶ Sarıtaş, a.g.e., s. 596-606.

Bu çerçevede temel iddialar şunlardır:

- Kürtaj yasaklanmalıdır. Çünkü doğal olana müdahaledir.
- Kürtaj haktır. Bedeniyle alakalı işlem yapma hakkı kadına aittir.
- Kürtaj cinayettir. Bir bebeği öldürmek suçtur.

Çocuk aldırma ve çocuk düşürme tarihin değişik dönemlerinde ve değişik kültürlerde, değişik şekillerde algılanmış ve değerlendirilmiştir. Kürtaj taraftarı olanlar, İngilizce bir kavram olan ‘pro-choice’; kürtaj karşıtı olanlar ise ‘pro-life’ olarak adlandırılmaktadır.

Eski Yunan’da, henüz kürtaj keşfedilmediğinden dolayı değişik gebelik önleyici tedbirler alınmıştır. Doğu ve Ortadoğu ülkelerinde de yaygın bir şekilde uygulanmış olan doğan çocukların doğar doğmaz gömülerek veya başka bir şekilde öldürülmesi oldukça yaygın bir toplumsal hadisedir. Sağlıksız ve elverişsiz ortamlar ve yöntemlerin gelişmemiş olması sebebiyle çok sayıda anne çocuk ölümü yaşamıştır. Ayrıca gebeliği önlemek için timsah dışkısı gibi bir takım bitkisel ilaçlar kullanılmıştır.¹⁷

Ortaçağ’da kürtaj hakkı Kilise öğretilerine göre belirlenmiştir. Ataerkil toplumsal ilişkilerde bir yandan bastırılmış kadın kimliği öne çıkarken diğer yandan orta ve üst sınıf soylu kadınlar belirmiştir. Bu iki kadın sınıfı arasında hak ve özgürlükler bağlamında da farklılıklar gözlenmektedir. Kürtaj konusunda da soylu sınıfta yer alan kadınlar çok daha fazla özgürlük ve ayrıcalığa sahip olmuştur. Ayrıca kürtaj uygulaması ekonomik anlamda maliyetli bir işlem olduğundan dolayı halk arasında yaygın olarak kullanılamamış; yine soylu kadınlar arasında uygulanabilmeye devam etmiştir.¹⁸

Hamurâbi Kanunları, çocuk aldırmanın suç olarak cezalandırıldığını gösteren ilk kaynaklardan sayılmaktadır.¹⁹ Antik Yunan kültüründe çocuk aldırma, belli durumlarda normal karşılanmıştır. Örneğin; belirli bir yaştan sonra doğum kontrolü amaçlı kürtaj yapılmasına izin verilmiştir. Attika yasalarına göre, kocası ölen kadının çocuk aldırması

¹⁷ Sait Yıldırım, “Hak ve Politika Üçgeninde Kürtaj Hakkı”, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, C. 19, S. 42, 2018, s. 57.

¹⁸ Yıldırım, a.g.m., s. 57.

¹⁹ “Tarihte ve Değişik Kültürlerde Kürtaj”, <http://www.turkhukuk sitesi.com/showthread.php?t=48609>, (13.05.2014).

yasaklanmıştır. Çocuk düşürmenin/aldırmanın cinayet olarak adlandırıldığı ilk kaynak ise Lidya'daki Philadelphia şehrine aittir.²⁰

Roma Hukuku'nun ilk çağlarında çocuk aldırma konusunda herhangi bir yasak görülmez. Çünkü Eski Roma'da fetüse bağımsız bir yaşam hakkı tanınmaz ve fetüs, annenin bir parçası olarak babanın mülkiyetinde kabul edilirdi. Doğmamış olan çocuğun herhangi bir hukuki statüsü yoktu. Bu dönemde, çocuk aldırma yasaklanmamıştır. Fakat erkeğin rızası olmadan kürtaj yaptıran kadına ceza verilmiştir.²¹

Kürtaja, ahlakî açıdan veya dinî anlamda bir değer yüklemeyenler kürtajın değerini yasalar yoluyla belirlerler. Bu bağlamda kürtajın onaylanabilir veya iyi olması onun serbest oluşuyla; onaylanamaz veya kötü oluşu da yasak olmasıyla anlaşılır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) 2. maddenin 1. fıkrasında yaşam hakkı şu şekilde düzenlenmiştir: “Herkesin yaşam hakkı yasanın koruması altındadır.”²² Bu hüküm devlete, sadece “isteyerek” ölüme sebep olmaktan kaçınma sorumluluğu değil; aynı zamanda insan yaşamını korumak için gerekli tedbirleri alma sorumluluğunu da yüklemiştir.

Yasalarda ve sözleşmelerde önemsenen yaşam hakkı ilkesi sadece dünyaya gelen kişileri kapsamakta, potansiyel insan olan cenini dikkate almamaktadır. Bu nedenle Türkiye’de onuncu haftanın sonuna kadar kürtaj serbesttir. Aynı zamanda da dünyada sadece altı devlette kürtajın mutlak olarak yasak olduğunu görüyoruz ki, bu devletler Vatikan, Malta, Dominik Cumhuriyeti, El Salvador, Nikaragua ve Şili’dir.²³

Kürtajla ilgili yasaların oluşturulması sürecinde, Batının biyoetik sorunlar için önermiş olduğu çözüm ilkeleri, ağırlıklı olarak, bireyciliği, özerkliği ve din dışılığı (secularity) vurgularken, Batılı olmayan toplumlarda ise, kültürel özerkliği, aile ve toplum özerkliğini vurgulama eğilimi söz konusudur. Bu nedenle kürtajın hukukiliği meselesi zamana ve ülkelere göre değişiklik göstermektedir.

²⁰ Ekrem Buğra Ekinci, “Tarihte Çocuk Düşürme ve Kürtaj”, <http://www.ekrembuagraekinci.com/makale.asp?id=398>, (15. 05. 2014).

²¹ “Tarihte ve Değişik Kültürlerde Kürtaj”, <http://www.turkhukuksitesi.com/showthread.php?t=48609>, (13.05.2014).

²² Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Bölüm 1, Madde 2.

²³ Bk Ekinci, a.g.m.

Türkiye’de ise, Türk Ceza Kanunu kürtaj için on haftalık bir süre öngörmüş bulunmaktadır. On haftasını doldurmuş olan ceninin düşürülmesi annenin rızası olsa dahi suç olarak kabul edilmektedir. Annenin çocuğunu kasıtlı olarak kendisinin düşürmesi de yüzüncü madde (“Madde 100- Gebelik süresi on haftadan fazla olan kadının çocuğunu isteyerek düşürmesi halinde, bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur.”²⁴) kapsamında suçtur. On haftasını doldurmuş bir ceninin düşürülmesi ancak tıbbî gerekliliğin bulunması halinde hukuka uygun kabul edilebilmektedir. On haftanın doldurulmamış olması durumunda da ancak annenin rızasının varlığı ile ve bu konuda yetkili kişi ve kurumlar tarafından kürtaj işleminin gerçekleştirilmesi mümkün olabilecektir.

Kanun bunlara ek olarak kadının mağduru olduğu bir suçtan dolayı, örneğin bir tecavüz suçu sonrası hamile kalınmış olması halinde on haftalık sınırı yirmi haftaya yükseltmektedir.²⁵

B. DİNLERDE KÜRТАJ

Başta kadim dinler olmak üzere tarih boyunca var olan bütün inanç sistemlerinde insan, dini mesajların muhatabı olan kutsal bir varlık olarak kabul edilmiştir. Dolayısıyla bu kutsal varlığın korunması birinci derecede önemsenmiş ve saygı duyulması gereken insan yaşamına kastedilmesi bütün inanç sistemlerinde büyük günah olarak görülmüştür.

Bütün inanç sistemlerine göre başta bedenimiz olmak üzere sahip olduğumuz her şey bize emanet olarak verilmiştir. Dolayısıyla sahip olunan bu emanetlere saygı duymak ve korumak insanların dinen bir sorumluluğudur. Kürtaj, intihar, ötenazi gibi tartışmalı meseleler bütün inanç sistemlerince insanın korumak sorumluluğunda olduğu bedenine zulüm olarak kabul edildiğinden onaylanmamaktadır.

²⁴ “Türk Ceza Kanunu”, Bölüm 5, Madde 100, <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html>, (05.04.2014).

²⁵ Bahadırhan Tabak, “Kürtaj İşleminin Hukuki Boyutu”, Tıp Hukuku, <http://www.bahadirhan.com/kurtaj-isleminin-hukuki-boyutu/>, (01.06.2014).

Kürtaj hususunda ise anne karnındaki fetüsün ne zamandan itibaren tam bir insan veya canlı bir varlık olarak kabul edileceği noktasında inanç sistemleri arasında farklı yaklaşımlar mevcuttur.

1. Hint Dinleri

Hindu tıp etiği, şiddet karşıtı olan Ahimsa'nın prensiplerinden etkilenmiş ve bu prensipleri kaynak edinmiştir. Kürtaj konusunda ise, Hindu geleneğinde, anne, baba, fetüs ve toplumun tamamı için en az zararlı olan eylem seçilir. Bundan dolayı da Hinduizm, genellikle anne hayatının korunması için gerekli durumların dışında kürtaja karşıdır. Hindu kutsal metinleri kürtaja karşı net bir tavır alırlar. Meselâ bir Hindu kutsal metninde kürtaj, bir keşişin öldürülmesine benzetilir. Diğer bir metin ise kürtajın, herhangi bir kimsenin ailesini öldürmesinden daha büyük bir günah olduğundan söz eder. Başka bir metin de, çocuğunu aldırın bir kadının bulunduğu kasttan çıkartılacağını söyler. Vedalar, kürtaja ahlaken kınanması gereken ve en iğrenç sayılan suçlar arasında yer verir. Kaushitaki Upanişad, kürtaj suçunu hırsızlık ve hatta kişinin anne ve babasını öldürmesini içeren suçlar ile birlikte listeler.²⁶

Geleneksel Hinduizm ve pek çok modern Hindu'ya göre de kürtaj aile kurumunun devam etmesi ve toplumun yeni üyeler kazanmasını engellemektedir. Hindulara göre kürtaj, ruhun Tanrı'ya doğru olan yolculuğuna şiddet vasıtasıyla ket vurmaktadır. Çünkü geleneksel Hindu düşüncesinde ruh, embriyo oluşmaya başladığı zaman reenkarne olur ve daha sonra bedenle birleşir.

Buna rağmen pratikte, kürtaj Hindistan'da uygulanagelmektedir. Çünkü kürtaj konusundaki dini yasak bazen kişilerin erkek çocukları hakkındaki kültürel tercihleri sebebiyle reddedilir. Bu gibi durumlarda kürtaj, kız bebeklerin doğumunu engellemek için kullanılabilir.

Budizm ve Hinduizm'de fetüsün döllemeden itibaren bir ruh taşıdığı varsayılır. Bu iki din kürtajın, Ahimsa ilkesinin ihlali olduğu kanaatindedir. "Hiçbir canlıya zarar vermeyeceksin" şeklindeki ilke bu dinlerin etik sisteminde altı çizilen ilk kuraldır.

²⁶ Mehmet Kalkan, "Biyetik Sorunlar ve Dinlerin Ötenazi ve İntihara Bakışı", *Kent Akademisi*, C. 7, S. 1, 2014, s. 24.

Hindu kutsal metinlerinden Manu Kanunları Kürtajı kirlenme nedeni sayar. Kürtaj, insanın yeniden doğma ve ruh göçü çarkının kesilmesine yönelik bir günah olarak görülür. Kürtajın kötü karmaya yol açtığına inanılır ve bunun kürtaj yaptırılan ceninin büyüklüğüne göre de değiştiği düşünülür.²⁷

Budizm’de hayatın değerli olduğuna ve yok edilmemesi gerektiğine inanılır. Buda kasıtlı bir şekilde yaşama son vermeye karşı çıkmıştır ve bunu ıstıraba yol açacak olan bir davranış olarak görmüştür. Fakat Budizm’de ahlakî olarak ölüme sebebiyet veren durum da göz önüne alınmaktadır.

Budistler yeniden dünyaya gelme doktrinine inanmaktadırlar. Ayrıca Budizm bireysel insan yaşamının döllenme ile başladığını öğretir. Yani Budistlere göre yaşam dünyaya gelmeden önce başlamaktadır ve genel olarak bakıldığında kürtaj yeni doğmuş bir çocuğu öldürmekle aynı derecede kötü kabul edilmektedir. Yakınlarda ölmüş bir kişinin karmik kimliğini taşıyan bu yeni oluşum yetişkin bir kimseyle aynı ahlakî saygıyı hak eder.

Budizm’de hamileliğin kasıtlı olarak sonlandırılması etik açıdan kesinlikle onaylanamaz bir davranıştır. Gebelikte kürtaj, ancak annenin hayatını kurtarmak gibi ciddi gerekçeleri olması durumunda değerlendirilebilir. Bunun dışında kürtaj, büyük bir günah olarak cezalandırılır.²⁸

Sihizm’de de diğer Hint dinlerinde olduğu gibi kürtaj; her şeyi yaratan ve yaratacak olan Tanrı’nın yaratma işine müdahale olması bakımından yasaklanmıştır. Sihlerin çoğu hayatın gebelikle başladığını kabul eder. Bu nedenle kürtaj, hayatı yok eden bir pratik olarak günahtır.

Bu teorik verilere rağmen kürtajın, Hindistan’da Sihler tarafından uygulanmakta olduğu da söylenebilir. Bunun nedeni, Hindularda olduğu gibi kız çocuklarının doğumunu engellemek isteyen kültürel tercihtir.²⁹

²⁷ Şinasi Gündüz, “Dinler Tarihi Açısından Kürtaj”, *Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi*, C. XXIV, 2012, s. 19.

²⁸ “Buddhism and abortion”, <http://www.bbc.co.uk/religion/religions/buddhism/buddhistethics/abortion.shtml>, (20.04.2014).

²⁹ “Sikhism and Abortion”, <http://www.bbc.co.uk/religion/religions/sikhism/sikhethics/abortion.shtml>, (03.05.2014).

2. Yahudilik

Yahudilikte insanın Tanrı'nın görünümünde yaratılmış olan çok özel bir varlık olduğuna inanılır: “Tanrı, “Kendi suretimizde, kendimize benzer insan yaratalım” dedi, “Denizdeki balıklara, gökteki kuşlara, evcil hayvanlara, sürüngenlere, yeryüzünün tümüne egemen olsun” Tanrı insanı kendi suretinde yarattı, onu Tanrı'nın suretinde yarattı. Onları erkek ve dişi olarak yarattı.”³⁰ Yahudiliğe göre bu çok özel varlığın soyundan türeyen İsrailoğulları, Tanrı'nın seçilmiş kullarıdır. İnsan yaşamının kutsallığı düşüncesi Yahudilikte temel bir ilke olarak görülür. Nitekim Yahudilikte “cana kıymayacaksın” ilkesi Musa'ya verilen On Emir arasında yer almaktadır.

Yahudilikte gebeliği önlemek amacıyla doğum kontrol yöntemlerini kullanmak genel olarak uygun görülmediği gibi, gebelik oluştuktan sonra kürtaj yapılması da uygun görülmez. Çocuk düşürme hususunda Tanah'ta yer alan; “İki kişi kavga ederken gebe bir kadına çarpar, kadın erken doğum yapar ama başka bir zarar görmezse, saldırgan, kadının kocasının istediği ve yargıçların onayladığı miktarda para cezasına çarptırılacaktır. Ama başka bir zarar varsa, cana karşılık can, göze karşılık göz, dişe karşılık diş, ele karşılık el, ayağa karşılık ayak, yanığa karşılık yanık, yaraya karşılık yara, bereye karşılık bere ödenecektir”³¹ açıklaması esas alınmıştır. Bu açıklamada açıkça bildirilmiştir ki, bir kavga esnasında hamile bir kadın zarar görmüş ve çocuğunu düşürmüştü, buna neden olan kişinin, nüfusun artmasını engellediği için para cezası ödemesi gerekir.³²

Çağdaş Yahudi din bilginlerine göre, kadınlar, gebelik oluşumuna engel olmak amacıyla doğum kontrol yöntemlerine de başvurmamalıdır. Gebelik sırasında ise kürtajın yapılması, ancak annenin hayati tehlikesi söz konusu ise ve sadece fetüsün alınmasıyla hayatı kurtulacaksa, bu durum doktorlar tarafından da onaylanmış ise söz konusu olabilir. Burada insan yaşamını kurtarmak için normal şartlarda kabul edilmeyen dini hükümlerin zorunluluklardan dolayı esnetilebileceği prensibi esas alınır. Yani

³⁰ Yaratılış, 1/26-27.

³¹ Çıkış, 21/22-25.

³² Daniel Schiff, *Abortion in Judaism*, Cambridge: Cambridge University Press, 2004, s. 1, Laurie Zolot, “Abortion (Religious Tradition: A. Jewish Perspectives)”, *Encyclopedia of Bioethics*, ed. Stephen Garrad Post, 3. b., C. 1, New York: Macmillan, 2004, s. 29.

anneninin hayatı tehlikede değilse, çocuğun engelli doğma ihtimali veya yasak ilişki sonucu gerçekleşen gebelik olması gibi durumlarda kürtaj yapılması yasaktır.³³ Meselâ engeli olan bir kadın, çocuğa bakamayacak durumda bile olsa yine de onun için kürtaja izin verilmez. Doğan çocuğun bakımını Yahudi toplumunun üstlenmesi ve imkân varsa bir devlet kurumunda değil de, Yahudi bir ailenin evlat edinmesiyle büyütülmesi tavsiye edilir.³⁴

Yahudilikte aile kurmaya ve çocuk sahibi olmaya verilen önem; cennete giremeyecek olan yedi tip insan sayılırken, evlenmeyen ve çocuk sahibi olmayanların da dâhil edilmesi ile daha iyi anlaşılır. Hatta bu tip insanların neslin çoğalmasına katkıda bulunmadıkları ve Tanrı'nın artmasını istediği bir konuda azalmaya sebebiyet verdiklerinden dolayı cinayet işlemiş gibi görüldüğü belirtilir. Tanrı'nın "çoğalın" emri bir Yahudi için yerine getirilmesi gereken en önemli görevlerden birisi olarak kabul edilir.³⁵ Bu konu bağlamında Eski Ahit'te geçen bazı cümleler Yahudilerin kendileri arasında çoğalmaları konusuna oldukça önem vermelerinin sebebi niteliğinde gösterilebilir: "Onları kutsayarak, "Verimli olun, çoğalın" dedi, "Yeryüzünü doldurun ve denetiminize alın; denizdeki balıklara, gökteki kuşlara, yeryüzünde yaşayan bütün canlılara egemen olun."³⁶ "Verimli olun, çoğalın. Yeryüzünde üreyin, artın."³⁷

Yahudi inanişında evlilik ve çoğalma emredilmiş, bu sebeple kısır eşin boşanması ve cariyelik meşru sayılmış, dolayısıyla çocuk düşürme de yasaklanmıştır. Tanah'a (Ahd-i Atik=Eski Ahit) göre bir kimse anne karnındaki çocuğun düşmesine sebep olursa kocanın belirleyeceği bir ücreti ödemek mecburiyetindedir.³⁸

Yahudi kutsal metinlerinden olan Mişna'da bir cana kıymanın bütün insanlığa kıymak olacağı, bir canı kurtarmanın ise bütün insanlığı kurtarmakla eşdeğer olduğu ifade edilmiştir. Yahudilikte hayat ve ölüm arasında bir seçim yapılması gerektiğinde muhakkak hayatın devamı tercih edilir. Bir fetüsün hayatının kurtarılması için Şabat

³³ Menachem Elon, "Abortion", *Encyclopaedia Judaica*, 2. b., C. 1, Jerusalem: The Jerusalem Publishing House, 2007, s. 271.

³⁴ Salih Çinpolat, "Yahudilikte Çocuk Sahibi Olma ve Çoğalmanın Yeri ve Önemi", *Dini Araştırmalar*, Ocak-Haziran 2017, C. 20, S. 51, s. 149.

³⁵ a.g.m., s. 149.

³⁶ Yaratılış, 1/28.

³⁷ Yaratılış, 9/7.

³⁸ Gündüz, a.g.m., s. 19.

(Cumartesi) günü yasakları bile ihlal edilebilir. Aslolan hayatın devam ettirilmesidir: “Önünüze yaşamla ölümü, kutsamayla laneti koyduğuma bugün yeri göğü size karşı tanık gösteriyorum. Yaşamı seçin ki, siz de çocuklarınız da yaşayasınız.”³⁹ Ayrıca Yahudi din adamlarına göre zina veya ensest ilişki durumunda da kürtaja müsaade edilmesi söz konusu değildir. Zira anne-babanın suçu ve günahından dolayı çocuklarının cezalandırılması Tanrı’nın hoş karşılamayacağı bir zulüm olacaktır: “Ne babalar çocuklarının günahından ötürü öldürülecek, ne de çocuklar babalarının. Herkes kendi günahı için öldürülecek.”⁴⁰ Bu gibi durumlardan dolayı oluşan gebeliğin kürtajla sonlandırılmasına, tıpkı meşru bir şekilde oluşan gebeliğin sonlandırılması gibi bakılır. Bebeğin zihinsel ya da bedensel anormalliği durumunda ise yine kürtaja izin verilmez. Ancak bu doğum sonucu annenin akıl sağlığının bozulacağı bir durum söz konusu ise kürtaja izin verileceğini savunanlar vardır. Ayrıca annenin hayati tehlikesinin olması durumunda kürtaja müsaade edilmesi sadece gebeliğin belli bir dönemi için geçerlidir. Fetüs, gebeliğin ilerleyen dönemlerinde artık şekil almışsa annenin hayatı tehlikede dahi olsa kürtaja izin verilmez.⁴¹

3. Hıristiyanlık

Hıristiyan kutsal metinlerinde Hz. İsa’nın; “Sanmayın ki ben şeriatı yahut peygamberleri yıkmaya geldim, ben yıkmaya değil tamamlamaya geldim”⁴² ifadesine dayanarak Hıristiyanlar Eski Ahit olarak adlandırdıkları Tanah’ı da kendi kutsal kitapları arasında saymaktadır. Bu nedenle Yahudilikteki pek çok anlayış ve uygulamalar kimi zaman aynen Yeni Ahit’te onaylanmış, kimi zaman da bazı değişiklikler yapılarak kabul edilmiştir. Hıristiyan kutsal kitaplarından Yeni Ahit’te de Eski Ahit’te olduğu gibi kürtaj hakkında açık bir hüküm bulunmamaktadır. Hıristiyanlıkta da aynen Yahudilikte var olan “öldürmeyeceksin” emri geçerlidir. Bu durum Eski Ahit’in yanı sıra Yeni Ahit’te de özellikle vurgulanmaktadır.⁴³

³⁹ Yasa’nın Tekrarı, 30/19.

⁴⁰ Yasa’nın Tekrarı, 24/16.

⁴¹ Schiff, a.g.e., s. 251-254; Gündüz, a.g.m., s. 16-19.

⁴² Matta, 5/17.

⁴³ Matta, 19/18; Markos, 10/19.

Hıristiyanlıkta erken dönemlerden itibaren kürtaja karşı çıkmış, kürtaj ciddi anlamda kötülük olarak görülmüştür. Ayrıca çeşitli Hıristiyan kiliseleri arasında Hıristiyanlığın ilerleyen dönemlerinde kürtaj hakkında farklı yaklaşımlar da kendisini göstermiştir. Katolik Kilise öğretilerinde göre anne karnındaki ceninin yaşam hakkının mutlak şekilde korunması gerektiğine inanılmış; bu hakkı ortadan kaldıracak olan kürtaj suçunun aforozla cezalandırılacağı öngörülmüştür. Genel olarak annenin sağlığını korumak için ceninin hayat hakkına son verilmesi düşünülmemelidir. Fakat bu görüş diğer Hıristiyan kiliselerince savunulmamaktadır. Diğer kiliselere göre annenin sağlığı tehlikeye cenin feda edilebilir. Özellikle Protestan akımlar kürtaja kadın hakkı bağlamında yaklaşırlar.

Hıristiyanlık ve kürtaj meselesi İkinci Bölüm’de genişçe ele alınacağından, burada, konu bütünlüğünü sağlamak bakımından kısa bilgi ile yetinilmiştir.

4. İslâm

Kur’an ve hadislerde anne karnındaki bebeğin kasıtlı olarak öldürülmesine doğrudan değinilmemiş; fıkıh ilminin oluştuğu dönemlerde bu konu çeşitli boyutlarıyla ele alınmıştır. Fıkıh’ta kürtajın caiz olup olmadığı araştırılırken, ceninin canlı bir insan olup olmadığı üzerinde durulmuştur. Ceninin canlı bir insan olduğunun kabul edilmesinin ardından kürtaja cevaz verecek hiçbir fıkıh âlimi yoktur. Çünkü İslam, insan yaşamına, onun kutsallığına hep saygı duymuş ve insan yaşamının mutlak korunması gerektiğini sıklıkla vurgulamıştır. Dolayısıyla İslam, insan öldürmeyi kesin olarak yasaklamıştır. İslam’ın kürtaj konusuna bakışının daha iyi anlaşılabilmesi için, bir fetüsün anne rahminde geçirmiş olduğu biyolojik sürecin âyet ve hadislerde nasıl aşamalarıyla değerlendirildiğine bakmak yerinde olacaktır.

Bu bağlamda Hac ve Mü’minûn sûrelerindeki bazı âyetlere değinilebilir. Hac Sûresi’nde bu aşamalar şu cümlelerle anlatılmıştır: “Ey insanlar! Eğer öldükten sonra dirilmekten şüphede iseniz, (bilin ki) ne olduğunuzu size açıklamak için şüphesiz biz sizi topraktan, sonra nutfeden (spermadan), sonra bir alakadan (embriyodan) sonra yapısı belli belirsiz bir et parçasından yaratmışızdır. Dilediğimizi, belirlenmiş bir süreye

kadar rahimlerde bekletiriz...”⁴⁴ Aynı şekilde Mü’minûn Sûresi de bu anlamda önemli bilgiler vermektedir: “Yemin olsun ki biz insanı sıyrılıp süzölmüş bir çamurdan yarattık. Sonra onu emin ve sağlam bir karargahta (rahimde) nutfe (sperma) haline getirdik. Sonra nutfeyi bir alaka (embriyo) yarattık, derken o alakayı bit mudga (bir çiğnem et parçası halinde) yarattık, derken o mudgayı bir takım kemik yarattık, derken o kemiklere bir et giydirdik, sonra onu diğeri bir yaratık olarak teşekköl ettirdik. Yapıp yaratanların en güzeli olan Allah pek yücedir.”⁴⁵

Buhari ve Müslim’de geçen bir hadiste de bu konuya dikkat çekilmiştir: “Her birinizin yaratılması anasının karnında kırk günde toparlanır, sonra orada, aynı süre kadar alaka (katlaşmış kan veya asılan/tutunan nesne) olur, sonra aynı süre kadar mudga (bir çiğnemlik et) olur. Sonra melek gönderilir, ona ruhu üfler ve kendisine dört sözlü emir verilir: Rızkı, eceli, ameli ve ebedi hayattaki durumu; cennetlik mi cehennemlik mi olacağı yazdırılır...”⁴⁶ Dolayısıyla Kur’an-ı Kerim ve hadislerle göre, anne rahmindeki biyolojik varlığın geçirdiği aşamaların: döl suyu (nutfe), pıhtı (alaka) ve et parçası (mudğa) olmak üzere üç aşamadan oluştuğu kabul edilmektedir.⁴⁷ Bu bağlamda İslâm hukukçuları, kürtajın hükmünü genel olarak ele almış ve ana rahmine düşmesinin üstünden dört ay geçen ve kendisine ruh üflenen bebeğin kürtajının haram olduğu noktasında görüş birliği etmişlerdir. Fakat bebeğin varlığının annenin hayatını tehlikeye soktuğu zaruri durumlarda kürtaja cevaz vermişlerdir.⁴⁸

İslâm’da insanın yaşam hakkı en temel haklar arasında sayılır; Kur’an, bir insanı öldürmenin bütün insanlığı öldürmekle aynı olduğunu vurgular: “Kim, bir insanı, bir can karşılığı veya yeryüzünde bir bozgunculuk çıkarmak karşılığı olmaksızın öldürürse, o sanki bütün insanları öldürmüştür. Her kim de birini yaşattırsa sanki bütün insanları yaşattır”⁴⁹

⁴⁴ Hac, 22/5.

⁴⁵ Mü’minûn, 23/12-14.

⁴⁶ Buhari, “Bed’u’l-halk”, 6; Müslim, “Kader”, 1-5.

⁴⁷ İbrahim Tüfekçi, “İslam Hukukuna Göre Gebeliğin Sonlandırılması”, *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. S. 45, Eylül, 2013, s. 118-119.

⁴⁸ a.g.m., s. 135-140.

⁴⁹ Maide, 5/32.

İslâm hukukçuları kürtajın dini hükmü hususunda iki gruba ayrılmaktadır. Birinci grupta yer alan hukukçulara göre hamileliğin hiçbir döneminde zorunlu şartlar söz konusu olmadıkça kürtaj yaptırmak caiz değildir. İkinci grup hukukçulara göre ise gebeliğin ilk dönemlerinde kürtaj yaptırmak haram değildir. Bazılarına göre mekruh, bazılarına göre ise mübahtır. Bu ikinci grup hukukçular arasında ise kürtajın hangi zamanlarda veya hangi şartlarda yaptırılabilceği noktasında farklı görüşler vardır.⁵⁰

Gebeliğin başlarında kürtaj yaptırılmasının mübah olduğunu savunan İslam hukukçuları, kürtaj zamanı hakkında ya ruhun üflenme zamanını ya da ceninin tam şekillenmiş olma zamanını esas almışlardır. Bu bağlamda başta Buhari olmak üzere çeşitli sahih kaynaklarda rivayet edilmiş olan ve ruhun bedene, üçüncü kırk günün sonunda üflendiğini ifade eden hadise göre görüş bildirilmektedir.⁵¹

Ruhun üflenmesi gerçekleştikten sonra ceninin hayatına son verilmesinin haram olduğu ve böyle bir eylemin cinayet olarak kabul edileceği hususunda bütün İslam hukukçuları görüş birliğindedir. Klasik fıkıh bilginlerine göre annenin sağlığının tehlikede olması durumunda dahi kürtaja müsaade edilmemelidir. Zira annenin hayati tehlikesi bir ihtimaldir ve ihtimaller esas alınarak bir canlının hayatının sona erdirilmesi kararı verilemez. İslam hukukçularına göre ceninin öldürülmesi/alınması halinde gurre denilen bir ceza/tazminat ödenir. Bunun için çocuk düşürmenin kasten veya hata ile olması yahut anne veya baba tarafından işlenmesi sonucu değiştirmez. Ayrıca rahimde mevcut olan cenin sayısı kadar gurre ödenmesi gerekir.

Anne karnındaki bebeğin, annenin veya başka bir kimsenin müdahalesiyle düşmesi durumunda cenin için gebelik esnasında sabit olan miras, vasiyet ve vakıfla ilgili haklar, sağ olarak doğduktan sonra ölen çocukta olduğu gibi mirasçılara intikal eder. Ceninin anne karnında kendiliğinden ölmesi halinde ise bu haklardan hiçbirisi mirasçıları için sabit olmaz.⁵²

⁵⁰ Osman Bakar, "Abortion (Religious Traditions: D. Islamic Perspectives)", *Encyclopedia of Bioethics*, ed. Stephen Garrad Post, 3.b., C. 1, New York: Macmillian, 2004, s. 42.

⁵¹ Buhari, "Bed'u'l-halk", 6.

⁵² Orhan Çeker, "Çocuk Düşürme (İslam Dininde Çocuk Düşürme)", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1993, C. VIII., s. 364-365.

İslâm, kürtajı, bir yaşamı sonlandırmak olarak değerlendirir ve bunu büyük bir günah olarak niteler. Çocukların insana, Allah'ın emaneti olduğunu; geçim sıkıntısı, fakirlik korkusu veya herhangi bir nedenle çocukların öldürülmemesini ister. Bununla birlikte kürtaja ancak annenin hayati tehlikesi olması gibi bazı istisnai durumlarda cevaz verilir. Bu da ancak konuyla ilgili uzman kişinin görüşü doğrultusunda olabilir.

5. Diğer Dinler ve Gelenekler

Diğer din ve geleneklerde de canlının yaşam hakkı ön planda tutulmuştur. Yaşam hakkı her dinde kutsaldır. Her inanış insanın kökenini farklı bir kaynağa bağlar. Şintoizm gibi bazı inanç sistemleri insan ve Tanrı'nın soyunun aynı olduğu inanışı söz konusudur. Yani Tanrı ve insan arasında kök itibarıyla birliktelik ve bağ vardır. Çeşitli Afrika kabile dinlerinde ise insan Gök Tanrısı ile Yeryüzü Tanrıçasının çocuklarıdır. Çok eski zamanlarda birbiriyle birleşik olan Baba (Gök) ile Anne (Yeryüzü), çocukların yaramazlıkları sebebiyle birbiriyle kavga ederek ayrılmışlardır.

Sabiilikte ise insanın düzgün ve doğru bir süreçte meşru bir ilişki ile çoğalmasına oldukça önem verilir. Bu inanışa göre evlilik kurumu Tanrı tarafından başlatılmıştır. Sabiî geleneğine göre ilk insan Adem'e evlilik ve yuva kurma yolunda Tanrı izin vermiş ve yol göstermiştir. Bu sebeple de Sabiîlikte evlilik ve yuva kurma, Adem'le başlayan ve titizlikle devam ettirilmesi gereken bir oluşumdur. Evlilik kutsal bir eylem olarak görülmüş ve aile ilişkileri üzerinde titizlikle durulmuştur. Bekâr kalmak hoş karşılanmamış, günah sayılmış ve evlilik mutlak tavsiye edilmiştir. Örneğin din adamı olacak kişinin mutlaka evli olması şartı olmamakla birlikte, evli olmak rahiplik için ideal bir durum olarak görülmüştür.⁵³

Sabiîlik, asketik hayat tarzını esas alıp evlenmeye ve aile hayatına, manevî saflığı bozacağı endişesiyle karşı çıkan Maniheizm gibi diğer Gnostik sistemlerden ayrılmaktadır. Kadına büyük saygı gösteren Sabiîler, Arap komşularından farklı olarak isimlerini anne isimleriyle birlikte kullanırlar; kişiyi annesinin ismiyle anarlar. Buna

⁵³ Şinasi Gündüz, "Sabiilik", *Yaşayan Dünya Dinleri* (ed. Şinasi Gündüz), Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., 2007, s. 490.

dayanarak, -Yahudilikte olduğu gibi- Sabîlikte de soyun anne yoluyla devam ettiği ve anneye daha fazla önem verildiği söylenebilir.⁵⁴

Evlilik ve aile kurumuna bu kadar önem veren Sabîî geleneği, dolayısıyla hayati tehlike dışında kürtaja karşı çıkmaktadır. Sâbiîler genel olarak çocuklar konusunda son derecede katı ve muhafazakârdır. Ayrıca çocuk sahibi olmanın dinî bir görev olduğuna inanılır. Evlilikte asıl önemli olanın toplum hayatını devam ettirmek, dolayısıyla çocuk dünyaya getirmek ve yetiştirmek olduğu kabul edilir. Çocukların, âhirette kişinin ismini yücelttiklerine ve öldüğünde onun adına yapılması gereken dinî tören ve âyinleri yaptıklarına inanılır. Çocuk sahibi olmak duygusu Sâbiîler arasında o kadar güçlüdür ki sıradan cemaat üyeleri, evlenip çocuk sahibi olmadan ölen bir kişinin tekrar yaratılacağına ve evlenip çocuk sahibi olana kadar dünyada yaşatılacağına inanırlar.⁵⁵ Zerdüştilikte de kürtaj aynı şekilde kötü bir eylem olarak görülür.⁵⁶

Bazı yerli geleneklerde ise kürtaj, bir takım günahlardan korunma yolu olarak görülmüştür. Meselâ Formosa yerlileri küçük yaşta doğum yapmayı günah kabul ettiklerinden, küçük yaşta hamile kalanları kürtaj yaparak bu gûnahtan kurtardıklarına inanmaktadırlar. Ekvator Bölgesi'ndeki yerliler ise nehirde yıkanan kadınların şeytanlar tarafından hamile bırakılacağına ve bu hamilelikten de canavarlar doğacağına inanırlar. Bu inanıştan dolayı bu türden hamileliklerin kürtajla sonlandırılmasını sağlamışlardır. Bundan başka Havai yerlileri gibi bazı gelenekler düşük ve kürtajı dinsel bir fenomen olarak değerlendirmişlerdir. Bununla birlikte birçok yerli geleneğinde düşüklere şeytanların neden olduğu, kürtajın ise kuraklığa yol açacağı inancı mevcuttur.⁵⁷

⁵⁴ Şinasi Gündüz, Sâbiîler: Son Gnostikler, 2. b., Ankara: Vadi Yay., 1999, s. 210, 213.

⁵⁵ Gündüz, a.g.e., s. 213; Gündüz, a.g.m., s. 19.

⁵⁶ Gündüz, a.g.m., s. 19.

⁵⁷ Gündüz, a.g.m., s. 18.

İKİNCİ BÖLÜM
DİNLER TARİHİ AÇISINDAN KATOLİK KİLİSESİ VE KÜRTAJ

I. DİNLER TARİHİ AÇISINDAN HİRİSTİYANLIKTA KÜRTAJ

Hıristiyan ahlak öğretisinin temelinde Tanrı'nın mabedi ile ilişkilendirilen ve onu temsil eden insan bedeninin asla günah işleyerek kirletilmemesi gerektiği vardır.

Hıristiyanlıkta insan bedenine verilen önem ve insan canına kıymaktan menedilmesi sıklıkla vurgulanmıştır: “Onun buyruklarını biliyorsun: ‘Adam öldürmeyeceksin, zina etmeyeceksin, çalmayacaksın, yalan yere tanıklık etmeyeceksin, kimsenin hakkını yemeyeceksin, annene babana saygı göstereceksin.’”⁵⁸ Ayrıca bütün insanları kendin gibi görmek ve sevmek, bütün insanların yaşama haklarına saygı duymak ve korumak önemle altı çizilen hususlardır: “Komşunu kendin gibi seveceksin”⁵⁹ Eski Ahit'in Yaratılış Kitabı'nda geçen “Semereli (verimli) olun ve çoğalın”⁶⁰ emri Tanrı'nın ilk yarattığı insan çifti Adem ve Havva'ya verdiği emir olarak Hıristiyanlar tarafından önemsenmiştir. Bu emirden anlaşılmaktadır ki; Tanrı'nın insanı yaratmasındaki temel sebeplerden biri de çoğalarak neslin devam ettirilmesidir. Bunun yolu da meşru ve sağlıklı bir birliktelikle, yani evlilik münasebetiyle olur. Bu sebeptir ki evlilik bir eylem ve kurum olarak Hıristiyanlıkta kutsal görülmektedir. Hatta nikâh, özellikle Katolik Hıristiyanlarda Kilise'nin sakramentlerinden (dinî âyinlerinden) biri olmuştur.

Hıristiyanlıkta aile kurumunun kutsal görülmesi beraberinde aile bireyleri arasındaki ilişkinin de önemsenmesini getirmiştir. Toplumun en temel yapısı olan aile içerisinde özellikle eşler arasındaki ilişki mutlaka güzelleştirilmelidir. Nitekim Matta İncili'nde şöyle denilir: “İsa şu karşılığı verdi: Kutsal Yazıları okumadınız mı? Yaradan, ta başlangıçtan insanları ‘erkek ve dişi olarak yarattı’ ve şöyle dedi: ‘Bu nedenle adam annesini babasını bırakacak, karısına bağlanacak ve ikisi tek bir beden olacaklar.’ Şöyle ki, onlar artık iki değil, tek bedendir. O halde Tanrı'nın

⁵⁸ Markos, 10/19.

⁵⁹ Markos, 12/31.

⁶⁰ Tekvin, 1/27-28.

birleştirdiğini, insan ayırmasın”.⁶¹ Aile bireylerinin bu noktada önemli görev ve sorumlulukları vardır. Bir ailede erkeğin görevi ailenin korunup kollanması ve devamının sağlanmasıdır. Kadının görevi ise ailenin değerlerini korumaktır. Ayrıca hem erkeğin hem de kadının görevi, bu aileden dünyaya gelen çocukların korunması, kollanması ve toplumun değerlerine uygun bir şekilde yetiştirilmesidir.⁶²

Kürtajın neslin çoğalmasına engel olduğu inancı Yahudilikte olduğu gibi Hıristiyanlıkta da benimsenmiştir. “Allah onları mübarek kıldı. Allah onlara dedi, ‘Semereli olun, çoğalın ve yeryüzünü doldurun, onu tabi kılın, denizin balıklarına, göklerin kuşlarına ve yeryüzünde hareket eden her canlı şeye hâkim olun.’”⁶³ Her mahlûk, Tanrı’ya kulluk etmek için yaratılmıştır. Ayrıca çocukların fazlalığı Tanrı’nın bereketindedir. Her doğan çocuk ile Kilise yeni bir uzuv edinmiş ve bu sayede de canlılığı tazelenmiş olacaktır. Bu nedenle yapılacak her kürtaj hem Tanrı’nın bereketini, hem de Kilisenin canlanmasını engellemek olarak değerlendirilebilmektedir.⁶⁴

Hıristiyanlık tarihinde hemen her dönemde kürtaj meselesine olumsuz bakılmış ve kürtaj eylemi ciddi bir günah olarak görülmüştür. Doğrudan kürtaj, Katolik ahlak yasasına son derece aykırı görülmüştür.⁶⁵ Bununla birlikte farklı Hıristiyan kiliselerinin ortaya çıkmasıyla kürtaj konusunda da farklı yaklaşımlar kendini göstermiştir. Örneğin Katolik Kilisesi Yeremya kitabındaki “Ana karnında sana şekil vermeden önce seni tanıdım, sen doğmadan önce de seni kutsadım”⁶⁶ ifadesinden hareketle, insan hayatının dölleme ile birlikte başladığını ve dolayısıyla insanın kişilik haklarına, döllemeden itibaren sahip olacağını savunmaktadır. Dölleme gerçekleştiği andan itibaren ana rahmindeki fetüsün yaşamı mutlaka korunmalı ve saygı gösterilmelidir. Kürtaj eylemi ise, mutlak saygı gösterilmesi gereken insan yaşamını ortadan kaldıracak olan, ahlaka aykırı ciddi bir günah olarak görülmüş ve bu eylemi gerçekleştirenin Kilise’den atılma

⁶¹ Matta, 19/5-6.

⁶² “The Church of England and Roman Catholic Church Views on Abortion”, http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/christianethics/abortion_1.shtml, (21.02.2014).

⁶³ Tekvin, 1/28.

⁶⁴ Aynur Eryiğit Bader, “Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam’da Kürtaj”, *ANTAKİYAT/Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.2, S. 1, s. 125.

⁶⁵ Dominik Pamir (çev.), *Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri*, İstanbul: Yaylacılık Matbaacılık, 2000, s. 522.

⁶⁶ Yeremya, 1/5.

yani ‘afroz’ ile cezalandırılacağı ifade edilmiştir. Ayrıca sadece kürtaj eylemini gerçekleştirenin değil; bu eyleme katılanların da ciddi bir günah işledikleri vurgulanmıştır.⁶⁷ Öte yandan Katolik Kilisesi’nce annenin hayatını kurtarmak adına ceninin feda edilmesi de kabul edilemez. Nasıl ki ceninin hayatını kurtarmak için anneyi gözden çıkarmak doğru değilse, tam tersi de kabul edilmemelidir. Fakat diğer Hıristiyan kiliseleri bu hususta Katolik Hıristiyanlarla görüş birliğinde değildir. Diğer Hıristiyan kiliselerine göre annenin sağlığı tehlikedeysen cenin gözden çıkarılabilir. Bununla birlikte, Protestan Kilisesi, biraz daha ileri giderek kürtaj meselesine kadın hakları çerçevesinde bakmış ve bu eyleme kadının karar verebileceğini ileri sürmüştür.⁶⁸

II. KATOLİK KİLİSESİ VE KÜRTAJ

Katolik öğretisi kürtajı daima ciddi bir günah olarak görmüştür. Ancak genel olarak insan fetüsünün “yaşama hakkı” üzerinde odaklanmamış ve yaşanmış uygulamalara bakacak olursak bütün kürtajları cinayet olarak kabul etmemiştir. Özellikle ilk birkaç yüzyıl boyunca gerçekleşen kürtajlar cinayet olarak görülmemiş; yalnızca cinsel bir günah olarak nitelendirilmiş ve dinen tavsiye edilen üreme olayına engel olarak görülerek kınanmıştır.

Yeni Ahit’te evliliğin temel hedefi nesli çoğaltmak olarak görülmez. Bu sebeple de Kutsal Kitap, bizzat kürtajı yasaklayan bir hüküm içermez. Katolik geleneğine göre Tanrı, varlıkları belirli bir süre için yaratmıştır. “Her hayatın sonu gelecektir; ancak yine de asıl hedef hayatın devam ettirilmesidir. Aslında ölüm, insanlar arasına şeytanın arzusuyla ve günah vasıtasıyla girmiştir.”⁶⁹ Bu sebeple de insan, ölümü yenmeye çalışmalıdır. Çünkü “Tanrı, ölümlerin değil; dirilerin Tanrısı’dır. Çünkü O’na göre bütün insanlar diridir.”⁷⁰

⁶⁷ Pamir, a.g.e., s. 522.

⁶⁸ Gündüz, a.g.m., s. 19.

⁶⁹ Ömer Faruk Harman, “Çocuk Düşürme”, *T.D.V. İslam Ansiklopedisi*, İSAM, 1993, C.8, s. 363.

⁷⁰ Luka, 20/38; Matta, 22/32.

A. KİLİSE DOKTRİNİ

Kürtaj tartışmaları bağlamında fetüsün konumu hakkındaki Katolik görüşleri, zaman içinde değişiklik göstermiştir. Yirminci yüzyılın sonlarına doğru Kilise'nin konumunun dini bir temelden ziyade felsefi bir temele dayanması, kürtaj hakkında Kilise öğretisinin temel noktasında belirleyici olmuştur. Rahim içerisinde gerçekleşen yaşamı korumak sıklıkla dini anlatımlarda teşvik edilse de; gebeliği sağlıklı bir şekilde sürdürme ve bebeği koruma görevleri öncelikle, “doğal hukuk” içinde yer almış ve insan etiği olarak değerlendirilmiştir.

Katolik görüşte kürtaj konusunda zaman içerisinde söz konusu olan değişim; kadının aile ve toplum içerisindeki rollerinde meydana gelen değişim, yaşamın ahlakî konumu ve insan yaşamının ne zaman başladığına dair mevcut bilimsel bilgilerde meydana gelen değişimle bağlantılı olduğu söylenebilir.

Eski Ahit'in İbraniceden Grekçeye çevirisinde (M.Ö. erken üçüncü yüzyıl); biçim (form) kazanmış ve biçim kazanmamış fetüs arasında bir ayırım eklenmiş ve biçim kazanmış olan fetüsün kürtajı cinayet olarak kabul edilmiştir. Fakat yine de fetüsün öldürülmesi, bir bebeğin öldürülmesi olarak görülmemiştir.⁷¹ “İki kişi kavga ederken gebe bir kadına çarpar, kadın erken doğum yapar ama başka bir zarar görmezse, saldırgan, kadının kocasının istediği ve yargıçların onayladığı miktarda para cezasına çarptırılacaktır. Ama başka bir zarar varsa, cana karşılık can, göze karşılık göz, dişe karşılık diş, ele karşılık el, ayağa karşılık ayak, yanığa karşılık yanık, yaraya karşılık yara, bereye karşılık bere ödenecektir.”⁷² Bu ayırım şu şekilde yorumlanmaktadır: “Madde ve formun herhangi bir varlıkta karşılıklı olarak uyum içerisinde olması (hilomorfik teori) gerektiği ve embriyo veya fetüsün bedeni (maddesi) yeterince gelişinceye kadar onda bir insan ruhunun (form) olmadığı şeklindeki Antik Yunan düşüncesini (Aristoteles) yansıtır.”⁷³

⁷¹ M. A. Taylor, “Abortion”, *New Catholic Encyclopedia*, 2. b., C. 1., United States of America: Gale, 2003, s. 26.

⁷² Çıkış, 21/22-25.

⁷³ Lisa Sowle Cahill, “Religious Traditions: Roman Catholic Perspectives”, *Encyclopedia of Bioethics*, ed. Stephen Garrad Post, 3. b., C. 1, New York: Macmillan, 2004, p. 33.

Resmi Katolik öğretilerde yalnızca doğrudan kürtaj, kesin olarak yasaklanmıştır. Dolaylı kürtajın öncelikli amacı annenin hayatını kurtarmaktır ve bu noktada öngördüğü birinci etki fetüsün ölümü değildir. Bu konudaki klasik örnek, gebe olan bir kadının kürtaj ile rahim kanserinden kurtarılmasıdır. Bu olayda fetüsün ölümü kadının hayatının kurtarılması için gönüllü olarak ve istenilerek yapılmış bir eylem değildir. Amaç, fetüsten değil, kanserden kurtulmak, tedavi olmaktır. Dolaylı kürtajın dayandığı nokta şudur ki; annenin yaşamı en az doğmamış olan bir bebekle aynı derecede değerlidir ve kadının, bebeğini kurtararak kendi hayatını tehlikeye atmak gibi bir sorumluluğu da yoktur. Bu bağlamda XI. Puis, 1930’da evlilik üzerine yazdığı *Casti Connubii* isimli mektubunda, anne ve fetüsün kutsallığını eşit biçimde görmüş; fakat yine de rahim içerisinde hiçbir şekilde “haksız saldırgan” olarak düşünülmemesi gereken “mâsum çocuk”un yok edilmesini de kınamıştır.⁷⁴

Kilise geleneğinde insan hayatının önemi üzerinde durulmuş, bu konuda evlat katlinin yaygın olduğu Grek-Roma dünyasının âdetlerine karşı çıkmıştır. Birinci yüzyılın sonlarında Mısır ve Suriye’de kaleme alınan “Didache” adlı eserde bu konu açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır: “Öldürmeyeceksin. Zina yapmayacaksın. Çocuklara zarar vermeyeceksin. Büyü yapmayacaksın. Kürtajla çocukları katletmeyeceksin.”⁷⁵

Antik dünyada gebeliği önlemek ve çocuk düşürmek için bebek öldürmek kadar, bitkisel karışımlar da yaygın olarak kullanılıyordu. Bu tedbirler yalnızca zina gibi cinsel suçların gizlenmesi için değil; ayrıca ailenin sayıca sınırlanmasını ve mülkiyetin korunmasını sağlamak için de kullanılmaktaydı. Batı Kilisesi’nde aşırı selefi Hıristiyan olan Tertullian, Jerome ve Augustinus gibi erken dönem Hıristiyan otoriteleri ve İskenderiyeli Clement, John Chrisostom; Doğu Kilisesi’nde ise Basil bu uygulamaları reddetmiştir. Üstelik bu önemli isimler o dönemdeki ataerkil toplumsal yapıya meydan okumuş ve gebeliği engellemek isteyen kadınların cinsel aldatma suçu işlediklerini iddia etmişlerdir.⁷⁶

M.S. 303 yılında İber Yarımadası’nda gerçekleşen Elvira Konsili, zinadan sonra kürtaj yaptıran bir kadını, Kilise’den aforoz etmişti. 314 yılında Ankara Konsili’nde ise

⁷⁴ Gudorf, a.g.e., s. 62.

⁷⁵ Cahill, a.g.e., s. 32.

⁷⁶ a.e., s. 32.

Doğu Kilisesi, kasıtlı adam öldürme suçu ile karşılaştırarak kürtajın ceza süresini on yıla indirmiştir. Bu gibi Kilise kanunları, biçim kazanmış ve biçim kazanmamış fetüs arasında bir ayırım yapmaz. Fakat, “Tertullian, Jerome ve Augustinus, ruh üflendikten sonrasına kadar kürtajın cinayet olmayabileceğini düşünmüşlerdir.”⁷⁷ Öte yandan Aziz Augustinus, “Evlilik ve Şehvet” (Marriage and Concupiscence) adlı kitabında doğum kontrolü ve kürtajı aynı görmüş ve doğum kontrolünün evlilikteki cinsel birlikteliği yasadışı hale getirdiğini ifade etmiştir.⁷⁸ Aziz Thomas Aquinas ise, çocuk düşürmenin tabiat kanununa aykırı ağır bir suç olduğunu belirtmiştir.⁷⁹

Günümüzdeki bilimsel verilere göre döllenme ile birlikte çocuğun oluşum süreci başlamaktadır. Kilise öğretisine göre de gebelik süreci içerisinde ceninin insanlığa geçişi gibi bir aşama bulunmamaktadır. Bu sebeple gebelik sürecinde kürtajın meşru görülebileceği herhangi bir zaman dilimi yoktur. İlk andan itibaren canlı bir insan olan bu varlığın kürtaj suretiyle hayatına son verilmesinin cinayetten bir farkı olmaz.⁸⁰

1. Yaşam Hakkının Dokunulmazlığı

Katolik öğretilerde insanoğlunun doğmamış olsa da yaşama hakkı dokunulmazlığına sahip olduğu savunulmaktadır. Dölüt bir insan olarak kabul edilmelidir ve dolayısıyla onun da tıpkı diğer insanlar gibi yaşama hakkının dokunulmazlığı vardır.⁸¹

Katolik öğretilere göre Tanrı, insanın hayatını korumakla da uğraşır. On Emir’de haksız öldürme ve cinayetler için “Öldürmeyin”⁸² şeklinde kesin bir emir vardır. İsa, cinayetin yasaklanmasının sevgi buyruğunun en büyük gereği olduğunu anlatır: “Birbirinizi sevmekten başka hiç kimseye bir şey borçlu olmayın. Çünkü başkalarını seven, Kutsal Yasa’yı yerine getirmiş olur”, “Zina etmeyeceksin, adam öldürmeyeceksin, çalmayacaksın, başkasının malına göz dikmeyeceksin” buyrukları ve bundan başka ne buyruk varsa, şu sözde özetlenmiştir: ‘Komşunu kendin gibi

⁷⁷ a.e., s. 32.

⁷⁸ <http://theorthodoxlife.wordpress.com/2013/12/09/murder-before-conception/> (01.10.2019)

⁷⁹ Harman, a.g.md., s. 363.

⁸⁰ Salih Çinpolat, *Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam’da Çocuk Algısı*, Ankara: Araştırma Yay., 2017, s. 68.

⁸¹ Pamir, a.g.e.

⁸² Çıkış, 20/13.

seveceksin' Seven kişi komşusuna kötülük etmez. Bu nedenle sevmek Kutsal Yasa'yı yerine getirmektir"⁸³ Dolayısıyla sevmek; hele ki Tanrı'nın görüntüsü olan, O'nu temsil eden ve O'nun gibi sevilmesi gereken insanı sevmek buyrulur ve onu öldürmemek, korumak kutsal emirleri bu bağlamda önem taşır. Öyle ki, Kutsal metinlere göre İsa, yargı önünde şöyle diyecektir: "Size doğrusunu söyleyeyim, bu en basit kardeşlerimden biri için yaptığınızı, benim için yapmış oldunuz."⁸⁴

İnsan hayatının dokunulmazlığını zedeleyen kürtajın oluşturduğu manevi çöküş, son yıllarda Kilise öğretisi tarafından da belirtilmektedir. II. Vatikan Konsili; "Hayatın efendisi Tanrı, hayatı koruma yüce görevini insanlara vermiştir. Bu sebeple bir kez karar verildikten sonra, hayat dikkatle korunmalıdır; kürtaj da çocuk öldürme gibi iğrenç bir suçtur..."⁸⁵ (Gaudium et Spes 51) şeklinde belirtmiştir.⁸⁶

Kilise öğretisine göre insan bireyinin asla alınmaz bir parçası olan yaşam hakkı, toplum yasasının asıl ögesini oluşturmalıdır: " Kişinin geri alınmaz hakları sivil toplum ve siyasi otorite tarafından tanınmalı ve bunlara saygı gösterilmelidir. İnsan hakları ne bireylere, ne anne babaya bağlıdır, hatta toplum ve devlet tarafından verilmiş bir ödün de değildir; insan hakları insanın doğasına aittir ve soyunu aldığı yaratıcılık niteliğinden dolayı kişiden ayrılmazdır. Temel hakları arasında yaşam hakkını ve her insanın döllendiği andan itibaren ölümüne kadarki fiziksel bütünlüğüne zarar verilmeme hakkını sayabiliriz."⁸⁷ Döllendiği andan itibaren cenine bir insan gibi saygı gösterilmeli, sağlığı ve fiziksel bütünlüğü korunmalı, mümkün olduğunca her insan gibi tedavi edilmelidir: "Doğum öncesi tanı ceninin ve insan fetüsünün bütünlüğüne ve yaşamına saygı gösteriyorsa, cenini korumaya ve onu iyileştirmeye yönelikse ahlakî açıdan meşrudur.(...) Netice itibariyle bir kürtaj olasılığını öngörüyorsa bu ciddi şekilde ahlak yasasına aykırıdır. Bir tanı ölüm hükmüyle eşdeğerde olmalıdır."⁸⁸

⁸³ Romalılar, 13/8-10.

⁸⁴ Matta, 25/40.

⁸⁵http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vatii_const_19651207_gaudium-et-spes_en.html (25.05.2018).

⁸⁶ Taylor, a.g.e., s. 28.

⁸⁷http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_19870222_respect-for-human-life_sp.html, 3. Madde, (25.05.2018).

⁸⁸http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_19870222_respect-for-human-life_sp.html, 1. Madde, (25.05.2018).

Papa VI. Paul, İnsan Hayatları Papalık Genelgesi'nde (Humanae Vitae) doğum kontrolünden bahsederken, kürtajın kesinlikle ahlak dışı olduğu ve bir doğum kontrol yöntemi olarak dikkate alınmaması gerektiği ifade etmiştir: "Sağlık açısından gerekli olsa da, başlamış bir üreme sürecinin sona erdirilmesini özellikle de doğrudan kürtajı, yasal doğum kontrol yöntemleri arasında saymamamız gerektiğini bir kez daha belirtelim."⁸⁹

2. İnsanın Varoluşu Meselesi

Çok eskilere uzanmakta olan bu tartışma, Tanrı'nın insanların ruhunu ilk başta yarattığına inanan Origenes'e dayanır. Bu düşünce Yaratılış Kitabı'nda geçen bir ifade ile çürütülür: "Rab Tanrı Adem'i topraktan yarattı ve burnuna yaşam soluğunu üfledi. Böylece Adem yaşayan varlık oldu."⁹⁰ "Dolayısıyla Kitab-ı Mukaddes'e göre Tanrı önce bedeni yaratır, sonra ona ruhunu üfler. Kilise'nin resmi doktrini haline gelen bu öğretilere yaratılışçılık denir."⁹¹ Ancak bu görüş, ilk günahın aktarımı açısından problem oluşturmaktaydı. Eğer ruh, anne ve babadan aktarılmıyorsa, ilk günah anlayışı ve vaftiz zorunluluğu mantık dışı olacaktır. Bütün bunların üzerine Tertullian, De Anima isimli eserinde ruhun tohum yoluyla babadan oğula aktarıldığını içeren aktarımcılığı savunur.⁹² Bu görüş ise ruhun maddi bir kökeninin olduğunu varsayması sebebiyle sapkın ilan edilir.

Aziz Thomas Aquinas ise, bu konuya yine yaratılışçı açıdan bakacak ve ilk günah problemini şu şekilde çözecektir: "Ona göre ilk günah doğal bir enfeksiyon gibi tohumla aktarılır; ama bunun zihinsel ruh aktarımıyla ilgisi yoktur. Peki eğer ruh tohum yoluyla aktarılmıyorsa, cenine (fetüs, dölüt) ne zaman yerleştirilir? Aquinas, ceninin oluşumuna biyolojik açıdan bakar: Tanrı'nın ruhu bahşetmesi, cenin önce bitkisel ruhu sonra hayvansal (duyusal) ruhu edindikten sonra olur. Zihinsel ruh ancak o noktada, beden tamamıyla oluştuğu zaman yaratılır. Dolayısıyla embriyo sadece duyusal ruha

⁸⁹ http://w2.vatican.va/content/paulvi/en/encyclicals/documents/hf_pvi_enc_25071968_humanae-vitae.html, 14. Madde, (25.05.2018); Melody Rose, *A Documentary and Reference Guide*, Londra: Greenwood Press, 2008, s. 33.

⁹⁰ Yaratılış, 2/7.

⁹¹ Umberto Eco, *Düşman Yaratmak*, çev. Leyla Tonguç Basmacı, İstanbul: Doğan Kitap, 2014, s. 119.

⁹² a.e., s. 120.

sahiptir. Embriyonun ruhu başlangıçta sadece duyusaldır; bu ortadan kalkınca yerine aynı anda hem duyusal hem de zihinsel olan, daha mükemmel bir ruh gelir.”⁹³

Hıristiyan teolojisinde uzun süre epigenizm adı verilen ceninin aşamayla ruha kavuştuğu inancı benimsenmiştir. Bunda, daha önce de anlatıldığı üzere Aristo'nun canlanmaya (anima) dair görüşleri etkili olmuştur. Aristo, ceninin önce bitkisel, sonra hayvanî (duyusal) ve son olarak da insanî (rasyonel) aşamalardan geçerek ruh kazandığı açıklanmıştır. Gebeliğin başlangıcından erkek çocukların kırkıncı günde, kız çocukların sekseninci günde akli melekeyle insan ruhunu kazandığı kabul edilmiştir.⁹⁴

Dante, İlahi Komedya isimli eserinde ceninin gelişimine dair zaman belirtmeksizin, bitkisel ve hayvanî ruh aşamalarından geçerek bedeninin oluştuğunu, beynin yapısı tamam olmakla aklî yetiye sahip insan ruhuna kavuştuğunu anlatır.⁹⁵

Papa V. Sixtus, fetüsün döllemeyle ruh kazandığı görüşünü benimseyerek gebeliğin bütün aşamalarında ceninin öldürülmesini günah saymıştır. Fakat bu kural halefi XIV. Gregory tarafından üç yıl sonra 1591 yılında kaldırılmıştır. Papa XI. İnnocent, 1679 yılında ruhun döllemeyle kazanıldığı görüşünü papalığın resmi görüşü olarak açıklamıştır. Bu görüş Kanonik Hukuk (Kilise Hukuku) tarafından ancak bu tarihten yaklaşık iki yüzyıl sonra kabul edilmiştir.⁹⁶

Papa IX. Pius, 1869 yılında ceninin ruha kavuşup kavuşmadığı şeklindeki ayrımı kaldırmıştır. Cenin dölleme anında ruha kavuşur. 1965 yılında İkinci Vatikan Konsili'nde, yaşamın hâkimi Tanrı'nın insanlara yaşam hakkını koruma görevi yüklediği belirtilmiştir. Bu sebeple, yaşam döllemeden itibaren özenle korunmalıdır. Çocuk düşürme ve kürtaj yüz kızartıcı suçlardır. 1987 yılında Kilise öğretisi, döllemeden itibaren yeni bir yaşamın başladığını ve bu yaşamın anne veya babaya ait olmayıp, yeni bir varlığa ait olduğu belirtilmiştir. Böylece Kilise, döllemeyle oluşan zigotla, yeni bir insan bireyinin biyolojik kimliğinin oluştuğunu kabul etmiştir.⁹⁷

⁹³ a.e., s. 120-122.

⁹⁴ Cahill, a.g.e., s. 32-33.

⁹⁵ Dante Alighieri, *İlahi Komedya, Araf*, çev. Rekin Teksoy, 12. b., İstanbul: Oğlak Yay., 1998, s. 474-477.

⁹⁶ Salih Oktar, *Türk Ceza Kanununda Çocuk Düşürme ve Çocuk Düşürme Suçları*, İstanbul: Onikilevha Yay., 2016, s. 66.

⁹⁷ a.e., s. 66-67.

İncil sürekli olarak “doğmuş” veya “doğmamış” bir bebek için aynı kelimeyi kullanır. Kutsal yazılarda, insan baştan beri rahim içinde ve dışında büyüme ve gelişme gösteren bir kişidir. Yeni Ahit’te Yunanca “brephos” sözcüğü doğmamışları, yeni doğanları ve gençleri tanımlamak için kullanılır. Luka’da yer alan bir cümlede kelime doğmamış bebeği ifade etmek için kullanılmıştır: “Bak, selamın kulaklarıma eriştiği an, çocuk rahmimde sevinçle hopladı.”⁹⁸ Sonra yine Luka’da başka bir cümlede bir yeni doğana: “İşte size bir işaret. Kundağa sarılmış ve yemlikte yatan bir bebek bulacaksınız”⁹⁹ ve bir başkasında da genç bir çocuğa atıfta bulunulmuştur: “Bazıları bebekleri bile İsa’ya getiriyor, onlara dokunmasını istiyorlardı. Bunu gören öğrenciler onları azarladılar.”¹⁰⁰

İncil’e göre kişi doğmadan önce Tanrı tarafından tanınıyordu. Bu meseleye Kutsal Kitap cümlelerinden bazı örnekler verilebilir: “İç varlığımı sen yarattın, annemin rahminde beni sen ördün. Sana övgüler sunarım. Çünkü müthiş ve harika yaratılmışım. Ne harika işlerin var, bunu çok iyi bilirim. Gizli yerde yaratıldığımda, yerin derinliklerinde örüldüğümde, bedenim senden gizli değildi. Henüz döl yatağındaiken gözlerin gördü beni; bana ayrılan günlerin hiçbiri gelmeden, hepsi senin kitabına yazılmıştı.”¹⁰¹ Yine başka bir Kutsal Kitap cümlesinde şöyle denir: “O, Rabbin gözünde büyük olacak. Hiç şarap ve içki içmeyecek; daha annesinin rahmindeyken Kutsal Ruh’la dolacak.”¹⁰² Yeremya’da geçen bir cümlede ise: “Ana rahminde sana biçim vermeden önce tanıdım seni. Doğmadan önce seni ayırdım, uluslara peygamber atadım”¹⁰³ denilmiştir.

3. İnsanoğlunun Saygınlığı Meselesi

Katolik öğretilerde insanoğlu, Oğul İsa’dan geldiği için yapı olarak “Tanrı’nın görüntüsü” olduğu şeklinde yorumlanır: “Tanrı, önceden bildiği kişileri, Oğlunun benzerliğine dönüştürmek üzere önceden belirledi. Öyle ki Oğul, birçok kardeşler

⁹⁸ Luka, 1/44.

⁹⁹ Luka, 2/12.

¹⁰⁰ Luka, 18/15.

¹⁰¹ Mezmurlar, 139/13-16.

¹⁰² Luka, 1/15.

¹⁰³ Yeremya, 1/5.

arasında ilk doğan olsun.”¹⁰⁴ Kilise öğretisine göre insanoğlunun saygınlığı da bu noktadan gelmektedir. Buna göre Tanrı sadece manevi hayatın değil; aynı zamanda fiziksel hayatın ve daha doğmamış insanoğlunun hayatının da kaynağı ve sonudur.

Kutsal Kitap’tan bazı bölümler, insanoğlunun saygınlığına delil niteliğinde yorumlanmıştır: “Ve bana Rabbin şu sözü geldi: Ana karnında sana şekil vermeden önce seni tanıdım ve sen doğmadan önce seni takdis ettim; seni milletlere peygamber ettim.”¹⁰⁵ Yeremya’da geçen bu cümle Tanrı’nın insanoğlunu eliyle biçimlendirir gibi yaratıp oluşturması sebebiyle insanoğluna verilen değeri göstermektedir. Ayrıca “İç varlığımı sen yarattın. Annemin rahminde beni sen ördün.”¹⁰⁶ gibi cümleler insan hayatında, Tanrı’nın sevgisi ve korumasının doğumdan önceki döneme kadar uzandığı şeklinde belirtilir. Yine bu cümlenin devamında doğum öncesi rahimde yer alan insanın yaşamı çok şiirsel bir şekilde anlatılmıştır: “Sana övgüler sunarım. Çünkü müthiş ve harika yaratılmışım. Ne harika işlerin var, bunu çok iyi bilirim.”¹⁰⁷ Bu ifadelerde rahimde gerçekleşen biçimlenme süreci oldukça büyük ve muazzam bir hadise olduğu ifade edilmektedir. Yazara göre Tanrı anne karnındaki bu cenini canlı ve hatta insan olarak kabul etmekte ve değer vermektedir. Onun aynı görüşünü bir başka Kutsal Kitap cümlesinde de görebiliriz: “Senin ellerin bana biçim verdi, beni yarattı. Şimdi dönüp beni yok mu edeceksin? Lütfen anımsa, balçık gibi bana sen şekil verdin, beni yine toprağa mı döndüreceksin? Beni süt gibi dökmedin mi? Peynir gibi katılaştırmadın mı? Bana et ve deri giydirdin, beni kemiklerle sinirlerle ördün. Bana yaşamı verdin, sevgi gösterdin, ilgin ruhumu korudu.”¹⁰⁸

Hıristiyan inancına göre, döllemenin gerçekleştiği anda itibaren cenin tam bir insan olarak değerlendirilmektedir. Başka bir deyişle, cenin asla potansiyel bir insan, insan modeli veya insancık şeklinde görülmemelidir. Sadece potansiyel olarak belirli bir süre içerisinde gelişip olgunlaşması beklenen tam bir insandır. Bu yaşayan insanın bütün geleceği de tıpkı bir diske kaydolur gibi ceninde kaydedilmiştir ve olgunluk zamanını beklemektedir. Buna güzel örneklerden biri de Hıristiyanlık inancında önemli

¹⁰⁴ Romalılar, 8/29.

¹⁰⁵ Yeremya, 1/4-5.

¹⁰⁶ Mezmurlar, 139/13.

¹⁰⁷ Mezmurlar, 139/14.

¹⁰⁸ Eyüp, 10/8-12.

bazı kişilerin Kutsal Kitap'ta söyledikleridir. Bu kişilerden bazıları kendileri için olan çağrının daha dünyaya gelişlerinden önceye dayandığını dile getirmektedirler. Bu konu bağlamında Yeremya Kitabı'ndaki sözler şöyledir: “Ana rahminde sana biçim vermeden önce tanıdım seni. Doğmadan önce seni ayırdım, uluslara peygamber atadım.”¹⁰⁹ Pavlus da buna benzer bir tanımlamada bulunmaktadır. Onun anlatımına göre kendisi de dahahenüz annesinin karnında iken Tanrı çağrısını almıştır: “Ama beni daha annemin rahmindeyken seçip lütfuyla çağırın Tanrı,...”¹¹⁰

4. Doğum Kontrolü ve Kürtaj Konusunda Kilise Öğretimi ve Uygulaması

Modern çağın geç dönemlerinden önce doğum kontrolü ve kürtaj konusunda Kilise öğretimi hiçbir zaman tekdüze olmamasına rağmen sürekli olarak olumsuzdu. Hem doğum kontrolü hem de kürtaj genel olarak yasaktı. Doğurganlığı azaltmanın tek yasal yolu cinsel yoksunluk ve emzirme idi. Fetüsün ruhunu aldıktan sonra doğrudan kürtaj yöntemine izin verilmezdi. Katolik öğretiye göre fetüsün ruhunu alması olayının zamanlaması, döllenmeden sonraki kırk günden beşinci ayın başlarına kadar çeşitli zamanlarda gerçekleşmektedir. Fakat bazı hallerde kürtaja izin verilirdi. Örnek olarak, annenin hayati tehlikesi var ise ve fetüsün alınması ile bu tehlike geçecek olursa (örneğin, kanserli uteri'nin çıkarılması veya yırtılması gibi) kürtaj yapılmasına müsaade edilirdi.¹¹¹

Antik yazarların birçoğu fetüse ilk üç ayın sonundaki gelişimini tamamlayıp belirli bir şekil aldıktan sonra ruhun üflendiğini düşünmüşlerdir. Yedinci yüzyıla bakıldığında biçim kazanmış olan fetüsün kürtaj yapılması, özel günah çıkarma ritüelinde kefarete ödenmesi gereken günahlardan sayılmış olduğu görülür.¹¹² Yalnızca fetüsün biçim kazanmış halinin kürtaj yapılması cinayet olarak görülerek cezalandırılmaktadır. Biçim kazanmış olan fetüs, canlılık kazanmış olarak kabul edilir. Bu kararda esas alınan görüş Aristoteles'in görüşüdür ki, Aristoteles'e göre fetüsün canlılık kazanması, erkek bebekler için kırkıncı; kız bebek için ise doksanıncı gün kabul edilir. Ortaçağ boyunca fetüs için yapılan bu ayırım esas alınmış ve yalnızca biçim

¹⁰⁹ Yeremya, 1/5.

¹¹⁰ Galatyalılar, 1/15.

¹¹¹ Gudorf, a.g.e., s. 60-61.

¹¹² Cahill, a.g.e., s. 32.

kazanmış olan fetüsün kürtajı cinayet olarak kabul edilerek dini kefarete öngörülmüştür. Biçim kazanmamış olan fetüsün erken dönem yapılan kürtajı cinayet olarak kabul edilmemekle birlikte, yine de dinen tavsiye edilen üreme sürecine bir müdahale söz konusu olduğu için büyük günahlar arasında sayılmaktadır.¹¹³

On dördüncü yüzyılın başlarında, Napolili Dominik John, kürtaj konusunda bir ayırım ortaya atmış ve bu ayırım daha sonra başkalarınca da kabul görmüştür. Bu ayırma göre biçim kazanmış da olsa annenin hayatının tehlikede olduğu durumlarda fetüsün yaşamına son verilebilir. Daha sonraki teologlar, özellikle de on altıncı yüzyılda Thomas Sanchez fetüsü haksız bir saldırgan olarak nitelendirip bütünlük ilkesi gereği ondan korunma argümanını kullanmıştır. 1588 yılında Papa V. Sixtus, kısırlaştırmayı da cinayet olarak değerlendirerek sert bir açıklamada bulunmuş ve Effranatam Kararı'nda Kilise'nin kürtaj yaptırana aforoz cezasını onaylamıştır.¹¹⁴

Ortaçağ ve Rönesans dönemlerinde doğum kontrolü ve kürtaj, sıklıkla büyücülükle bağlantılı olarak kınanmaya devam etmiştir. Genellikle doğum kontrolü ile kürtaj arasında bir ayırım yapılmadı; her ikisi de cinayet olarak nitelendirildi. Örneğin, Gregory IX, 1230 Decretals'ta şöyle yazdı: "Büyü yapan veya kısırlık iksirleri veren kişi bir cinayet işlemiş gibidir. Herhangi biri bir erkek veya bir kadına bir şey yapar veya bir şeyler verir de, böylece o kadın veya erkek üreyemez, gebe kalamaz veya yavru doğuramaz hale gelirse, iksiri veren kişi cinayetten sorumludur." Fakat bu suçlar için uygun görülen cezalar arasında bir tutarsızlık söz konusudur. Örneğin, cinayet işleyen bir katil için yedi yıl oruç, kürtaj yaptırana kişi için bir yıl; ancak doğum kontrolü için yedi yıl oruç tutmak ceza olarak talep edilmiştir. On dokuzuncu yüzyılda, sihir ve büyücülük ile bağlantı ve atıflar ortadan kalktı ve doğum kontrolü ve kürtaj artık büyücülükle aynı günah olarak görülmedi.¹¹⁵

Daha önce de söylediğimiz gibi Katolik Kilisesi gebeliğin erken döneminde gerçekleşen kürtaja her zaman karşı çıkmamıştır. On dokuzuncu yüzyılın ortalarına kadar Kilise'nin, gebeliğin yaklaşık dördüncü haftasına kadar kürtaja karşı herhangi bir yaptırımı bulunmuyordu. 1917 tarihli Kanon Kanunu ile değiştirilene kadar Katolik

¹¹³ Cahill, a.g.e., s. 32-33.

¹¹⁴ a.e., s. 33.

¹¹⁵ Gudorf, a.g.e., s. 60-62.

yasalarının temeli olan Gratiani Kararnamesi, erken ve geç dönem kürtajlar arasında ayırım yapmıştır. Ancak bu ayırım, Papa Sixtus V tarafından üç yıllık bir süre için kaldırılmıştır. Bu, her türlü kürtaj failine ayırım yapılmaksızın çeşitli cezalar verilmesine hükmetmiştir. Böylece fetüsün her dönemi için, kürtaj yaptırınların, bizzat cinayet işleyen katiller ve suikastçilerle aynı şekilde cezalandırılmasına karar verilmiştir. Sixtus'un halefi Papa Gregory XIV, yasanın umulan etkileri göstermediğini kabul ederek, üç yıl sonra geri adım atmış ve cezaları geç dönem fetüs kürtajıyla sınırlandırmıştır. Özetle 1588-1591 yılları arasındaki üç yıllık dönem hariç, 1869 yılına kadar Katolik Kilise Yasası ile erken kürtaj yasaklanmamıştı. Papa IX. Puis'nin kürtaj öğretilerini tekrar ele aldığı 1869 yılı, Kilise'nin bir gebeliği kürtajla sona erdiren herhangi birinin afroz edilmesi kararını aldığı yıl oldu.

Papa XI. Puis 1930 tarihli deklarasyonu olan Casti Canubii Genelgesi'nde (İffetli Evlilik Üzerine) evliliği “doğal üreme gücünden mahrum bırakan her tür insanî çabanın Tanrı'nın emirlerine karşı olduğunu ve bu yola başvuranların elim ve amansız bir ayıpla lekelendiklerini” bildiriyordu.¹¹⁶

İkinci Vatikan Konsili'nde kürtaj, korkunç suçlar arasında değerlendirilmiştir. Gündemin karışıklığı ve mevcut Kilise öğretisinin karşı çıkışları, 1974'te Vatikan'ın Kürtaj Deklarasyonu'nda ele alınmıştır. Bu belge, gelişmekte olan ülkelerin nüfus planlamalarına olduğu kadar; bozulan Batı kürtaj yasalarına da bir cevap niteliğindedir. Belgede dikkat çeken bir konu da insan aklının yeteneklerine ve insan yaşamına mutlaka saygı duyulması gerektiği noktasında ısrar edilmesiydi. Ayrıca belgede, modern bilimin insan yaşamını döllenmeyle başlattığı da öngörülmüştür. Ayrıca bu belgede, gebeliğin anneye hayati tehlike doğurabileceği, kadınların refahı adına bir problem oluşturabileceği ve aileler açısından da birtakım yükler oluşturabileceği de kabul edilmiştir. Çözüm olarak kürtajı dışarıda bırakmış olsa da, kürtaja sebebiyet veren durumlarla siyasi eylemler bağlamında mücadele edilmesini kaçınılmaz görmüştür.¹¹⁷

Kilise liderleri kürtajı ve doğum kontrolünü şiddetle kınıyor olsalar da, kamuoyu araştırmalarının, Kilisenin nasihatlerine Katolik nüfus tarafından aldırış edilmediğini,

¹¹⁶ Cahill, a.g.e., s. 33.

¹¹⁷ a.e., s. 34.

onların da Birleşik Devletler’de yaşayan Katolik olmayan nüfusla yaklaşık aynı oranlarda kürtaj ve doğum kontrol yöntemleri uyguladığını defalarca ortaya koyduğu belirtilmektedir.¹¹⁸

3 Temmuz 1989 tarihinde Birleşik Devletler’de Yeniden Üretici Sağlık Hizmetlerine karşı Webster davasında, Roe V. Wade kararının bozulması yönünde bir oy çıkmıştır. Bu örnek, yasal kürtaj hakkı kararının bozulabileceğini göstermektedir. Bu dava özellikle Amerika’da kürtaj tartışmasının temeli niteliğinde bir dava olmuştur. Tartışmanın merkezindeki isim, davada Jane Roe takma adını kullanan ve 1969 yılında tecavüz sonucu hamile kalan Norma Mc Corvey isimli bir kadındır. Davada karar, 1973 yılında Roe lehine verilmiş ve ilk defa kürtaja yasal bir zırh oluşmuştur.¹¹⁹

1992 yılında, Pensilvanya’da görülen “Planned Parenthood” (Planlı Ebeveynlik) isimli yasada, kürtaj başvurusunda bulunan anne adayının, yirmi dört saat beklemek zorunda olacağı ve bu sürede kararı hakkında yasal olarak bilgilendirilmesi öngörülmüyordu. Yüksek Mahkeme, 1992 yılında aldığı karar ile 1973 tarihli Roe v. Wade’in altını çizmiş oldu ve eyaletlerin, kürtajı hamileliğin ilk haftalarında yasaklayan ya da zorlaştıran bir yasa çıkaramayacağına hükmetti. Sadece, hamileliğin ilerleyen aşamalarında, anne ve bebeği korumak için düzenlemeler yapılabileceği hakkında karar verdi.¹²⁰

Çağdaş Katolik Kilisesi’nin görüşüne göre, doğum kontrolünün ve kürtajın yanlış oluşu konusundaki tartışmaların çoğu, Kilisedeki hiyerarşi tarafından kademeli olarak azaltıldı. Böylece yasak hala devam etse de, şimdi sadece doğal olmayan araçların kullanımı yasaklandı.

B. DİĞER HİRİSTİYAN KİLİSELERİ VE KÜRТАJ

Hıristiyan dünyasında kürtaj konusunda mezhepler arasında da farklı yorumlar söz konusudur. Genel çerçevede sınıflandıracak olursak Katolikler, Kıptîler ve

¹¹⁸ Sharon Smith, *Kadınlar ve Sosyalizm*, çev. Etkin Bilen Eratalay, İstanbul: Yordam Kitap, 2011, s. 50.

¹¹⁹ Rose, a.g.e., s. 93.

¹²⁰ a.e., s. 179-180.

Ortodokslar kürtaj konusunda mutlak surette karşı durarak, annenin hayatını kurtarma gibi bir durum söz konusu değilse bu eylemi kesin olarak haram sayarken; Protestan Kilisesi biraz daha serbest davranmış ve hatta bazı din adamlarının çok basit sebeplerden bile kürtaja izin verdikleri olmuştur.

1. Protestan Kilisesi

Hıristiyanlıkta, özellikle Katolik görüş kürtaja şiddetle karşı çıkmıştır. Kilise, kutsanmadan ölen kişinin günahlarından arınamayacağı düşüncesi gereği, kürtajı çocuk öldürme suçu olarak kabul etmiştir. Çünkü düşürülen veya kürtajla alınan fetüsler vaftiz edilmemektedir. Genel anlamda teolojik olarak Katolikliğin karşısında yer alan Protestanlığın bu konudaki görüşü hakkında bir fikir birliği yoktur. Protestanların bir kısmı Katolik görüşü benimserken, diğer bir kısmı da kısmen öjenik (elemeci kürtaj) nedenlerle gebeliğin sonlandırılmasına izin vermektedir.

Kürtaj konusunda genel Protestan görüş On Emir'den altıncı emre dayanmaktadır: "Öldürmeyeceksin." Bu emir, Tanrı'nın insanlarla olan ilişkisinin doğumdan önceye dayandığını ileri süren İncil'deki bazı cümlelerle bağlantılıdır.¹²¹ Kürtaj hususundaki Protestan öğretisi, on altıncı yüzyılın başlarında Avrupa Hıristiyanlığındaki Reformist liderlerin görüşlerinde odaklanmıştır. Bu bağlamda Martin Luther ve John Calvin başta olmak üzere liderlerin Kilise uygulamalarını yeniden biçimlendirme ve Hıristiyan etik öğretilerini reforma tabi tutma eğilimleri kürtaj meselesinde de etkili olmuştur.¹²² Ortaya çıktığı zamandan beri Protestan akımda, İncil'i yorumlama konusunda çok çeşitli ilkeler benimsenmiştir. Yorumlamadaki bu çeşitliliğin, bugün kürtaj hususunda Protestan görüşlerin karmaşık halinin bir parçası olduğu düşünülebilir. Öyle ki, Protestan kiliselerin kürtaj hakkındaki görüşleri oldukça çeşitlidir. Mesela Evangelik ve Fundamentalist kiliseler kürtaja karşı çıkmışlardır. Aynı zamanda ana çizgideki Protestan kiliseler anne ve bebeğin hayatının aynı derecede değerli olduğunu ileri sürmüşler ve kürtajın yasaklanmasını savunmuşlardır. Buna karşın bazı Protestan kiliseleri tecavüz veya ensest/akraba ile cinsel ilişki durumlarında

¹²¹ Paul Badham, "Abortion", *The Encyclopedia of Protestantism*, ed. Hans J. Hillerbrand, C. 1., New York: Routledge, 2004, s. 1.

¹²² Beverly Wildung Harrison, "Religious Traditions: Protestant Perspectives", *Encyclopedia of Bioethics*, ed. Stephen Garrad Post, 3. b., C. 1., New York: Macmillan, 2004, s. 35-36.

veya anne ya da bebeğin hayati tehlikesinin söz konusu olduğu durumlarda kürtajın yasal olmasını talep etmektedirler. Örneğin Mormonlar bu ikinci görüşü desteklemektedirler.¹²³

Reform sonrasında cinsiyet, cinsellik ve insan türünün üremesi dâhil insan doğası ile ilgili genel meseleler tartışılmamıştır ve bu sebeple de, kürtaj da dâhil olmak üzere insan cinselliği, üreme gibi konularda mevcut problemlere ilişkin pek fazla yorum bulunmamaktadır.

Üretken bir yazar ve vaiz olan Martin Luther, kürtaj konusuna hemen hiç değinmemiştir. Bunun sebebi muhtemelen, etik konusunda Augustinusçu bir rahip olarak eğitilmesi ve döneminin ulaşılabilir teolojik metinlerinde; özellikle de on ikinci yüzyıl teologu olan Peter Lombard tarafından yazılan Sentences isimli eserde –ki bu eser, önceki teologların kürtaj hususundaki görüşlerine ilişkin karşılaştırmalar içeriyordu– öğretilenlerdi. John Calvin de kürtajı açık olarak kınayan bu otoriter geleneğin bilincindeydi. Bu reformcular, cinsiyet, cinsellik ve üreme konusunda geleneksel otoriter görüş ile fikir birliği içinde olmuşlardır. Bütün Protestan teologlar onlarla aynı fikirde olmasalar da Martin Luther ve John Calvin Tanrı'nın fetüse ruh bahşetmesinin, yani insan yaşamının gebeliğin başlangıcı ile birlikte olduğunu savunan erken Hıristiyan teolojisinin genel görüşünü benimsemişlerdir.¹²⁴

Protestanlığın güçlü pronatalist (çocuk doğurma zorunluluğu, her kadının anne ve her erkeğin baba olması gerektiği) eğilimine rağmen kürtaj konusunda Protestan öğretisi ile Protestan dinî uygulamaları arasında bir takım gerilimlerin olduğu ifade edilebilir. Hatta kürtajı açıkça kınayan ahlakî ve teolojik tartışmaların olduğu gelenekçi Protestan kültürlerde dinî yaptırımlara pek az rastlanır. Bu kültürlerde kürtaj uygulamalarının Antik Kilise kanunlarında ısrarla vurgulandığı şekilde 'affedilmez bir günah' olarak kınandığına veya kürtajın cinayet eylemiyle eşit görüldüğüne dair hiçbir kanıt yoktur.¹²⁵ Protestan geleneğin bu konudaki genel duruşu; savunduğu post-modernist İncil yorumunda resmi düzeyde kürtaj kınanıyor olsa bile, yaptırımlar noktasında dinî acımanın, müsamahanın bir tezahürünü içerir.

¹²³ Mehmet Kalkan, a.g.m., s. 24.

¹²⁴ Harrisun, a.g.e., 36.

¹²⁵ a.e., s. 37.

Protestanlıkta bir kısım din adamları, kürtajı İncil'deki öldürme yasağının ihlali saymakla beraber; belirli şartlar altında ahlaken buna imkan tanınabileceğini ileri sürmüşlerdir. Zorunluluk halinde olan hamile kadının vicdanî kararına saygı duyulması gerektiğini düşünmüşlerdir.

Reformistler, kürtaj hususunda Hıristiyanlığın geleneksel yaklaşımından uzaklaşmış değillerdir. Martin Luther, çocuk sahibi olmayı Tanrı'ya hizmet olarak nitelemiş ve bu nedenle ceninin korunması gerektiğini açıklamıştır.¹²⁶Fakat genel olarak Protestan Kilise öğretisi ve uygulamalarının geleneksel yaklaşıma göre çok daha serbest olduğu söylenebilir. Bunda Protestan akımın Katolik Kilise'ye tepki olarak ortaya çıkmasının da etkisi olduğu söylenebilir. Katolik öğretinin kürtaj konusundaki sert ve aşırı tavrına karşılık Protestan akım konuya oldukça müsamahakâr bakmıştır.

2. Ortodoks Kilisesi

Ortodoks Kilisesi kürtaj uygulamalarına tarih boyunca kesin bir şekilde karşı çıkmıştır. Ortodoks Kilise tarihinde önemli bir yere sahip olan Konstantinopolis Patriği Aziz Yuhanna Hrisostomos (John Chrisostom, 349-407), doğum kontrol yöntemleri hususunda şöyle vaaz vermiştir: “Meyve versin diye tohum ekeceğiniz tarla verimsiz hale getirilmişse, neden ekim yapacaksınız? İşte bu gebeliği önlemek için kullanılan yöntemler verimli bir toprağı kurutmaktır, gebelik öncesi cinayettir. Aslında bu katillikten dahi kötü bir şey ama nasıl adlandırılması gerektiğini bilmiyorum. Tanrı'nın hediyelerini kınıyor ve Onun doğal yasalarıyla kavga mı ediyorsunuz? Ancak bu bir alçaklıktır. Hala birçok erkek buna kayıtsız kalıyor, hatta evli olan erkekler! Evli erkeklerin bu kayıtsızlıkları içerisinde büyük bir kötülük ve pislik bulunmaktadır” (St. John Chrysostom, Homilies on Romans).¹²⁷

Ortodoks öğretilerine göre evlilik, ufak bir kilise meydana getirmektir. Başlarda erkek ve kadından oluşan bu ufak kilise, aileye çocukların da katılımıyla büyür ve gelişir. Tanrı'nın Kilisesi'nin kapısı asla hiç kimseye kapatılmadığı gibi, bu küçük aile kilisesinin kapısının da masum çocukların katılımına kapanmaması gerekir. Doğum

¹²⁶ Oktar, a.g.e., s. 67.

¹²⁷ <http://theorthodoxlife.wordpress.com/2013/12/09/murder-before-conception/> (01.10.2019)

kontrolü ve daha da kötüsü kürtaj, insanların kurtuluş kapısı olan Kilise'ye girmelerini engellemek gibidir. Bir bebeğin doğmasına ve yaşamasına izin vermemek belki de Hıristiyanlığa hizmetkâr olacak bir kişinin varlığını engellemektir. Hatta belki de Tanrı'nın azizlerinden birisinin yaşama hakkının elinden alınmasıdır.

Ortodoks Kilisesi öğretisine göre insanların kullanabileceği tek doğum kontrol yöntemi Tanrı'ya güvenmektir. Onun verdiği sayıda çocuk kabul edilmeli ve en iyi şekilde büyütülmelidir. Aileler çocuk büyütecek durumda olmadıklarında bunu dua ile Tanrı'ya iletmelidirler. Doğum kontrol yöntemleri veya kürtaj ancak annenin hayati tehlikesinin olması durumunda kullanılabilir.¹²⁸

Son yıllarda kürtaj hususunda Ortodoks Kilisesi'nden çeşitli yaptırım ifadeleri de Kilise'nin bu konudaki tavrının altını çizer niteliktedir. 2016 yılında Rum Başpiskopos Hrisostomos, Güney Kıbrıs'taki tüm kiliselere genelge göndererek, kürtaj eylemini gerçekleştiren annelerin, eşlerin ve doktorların katil ilan edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Genelgeye göre; "Kilise için hiçbir çözüm, herhangi bir aşamada bir insanın hayatına son veriyorsa, ahlakî ve kabul edilebilir değildir." Ayrıca genelge, herhangi bir sebepten ötürü (sosyo-ekonomik veya anne-bebeğin sağlık sorunları) kürtaj ile ilgili kararsızlık yaşayan aileleri, masum ve savunmasız olan varlığı öldürmek yerine, Sen Sinod Meclisi üyelerine başvurmaya çağırmıştır. Kürtajın bir cinayet olarak tanımlandığı genelgede Kilise'nin bu çocukların bakımını üstlenebileceği belirtilmiştir.¹²⁹

C. ÜLKELER BAĞLAMINDA KÜRTAJ YAPTIRIMLARI VE GÜNCEL OLAYLAR

Kilise hiyerarşisi, bir kadının hayati tehlike içeren veya tecavüze bağlı gebelikleri de dâhil olmak üzere her koşulda kürtaja ve yasallaştırılma talebine karşı

¹²⁸ John Meyendorff, Marriage An Orthodox Perspective, 3.b., New York: St. Vladimir's Seminary Press, 2000, s. 63-65.

¹²⁹<https://www.gundemkibris.com/rum-basini/hrisostomos-kurtaj-olayina-dahil-olanlar-katil-h169170.html> (01.07.2019), <https://www.haberturk.com/dunya/haber/1213022-rum-baspiskopostan-kurtaj-genelgesi> (01.07.2019)

kampanya yürütmesine rağmen, birçok batı Katolik görüş, Kilise'nin bu pozisyonuna katılmamaktadır.

Dünyada kesin kürtaj yasağı getiren ülke sayısı azdır. Ülkelerin çoğunda, belli kurallar çerçevesinde kürtaja izin verilmektedir. Bazı ülkelerde kürtaj, sadece gebeliğin sürdürülmesini çekilmez kılan birtakım sebeplerin varlığı durumunda kabul edilmektedir. Birçok ülkede ise, kürtaj yapılabilmesi için hayati tehlike Şartı aranmaktadır. Dünya genelinde kürtaj hakkını yasal olarak tanıyan ilk lke Sovyetler Birliği olmuştur. Sovyetler Birliği'nde kürtaj 1920 yılında serbest bırakılmıştır. Son verilere göre; kürtaj dünyanın yetmiş üç ülkesinde serbest, altmış sekiz ülkesinde ise yasaktır.

Söz konusu eylem tarihsel süreç içerisinde, din adamları, politikacılar ve filozoflar tarafından devamlı surette tartışılagelmiştir. Hatta yaklaşık iki bin beş yüz yıl önce Eski Yunan'da yazılan ve günümüz doktorları tarafından da hala kullanılan ve uymak zorunda olunan Hipokrat Yemini'nin ilk hali kürtajla alakalı bir bölüm içermektedir ve Şöyledir: "Hiçbir kimseye ne ölümcül bir ilaç vereceğim; ne de bu etkiye sahip ölümcül bir tavsiyede bulunacağım. Aynen bunun gibi, bir kadına da kürtaja sebebiyet veren bir tedavi uygulamayacağım."¹³⁰

Gelişmiş bazı ülkelerde sosyoekonomik zorunlulukların olması durumunda da kürtaja izin verilebilmektedir. Birçok ülkede belirli süre içerisinde olması kaydıyla annenin istemesi durumunda başka bir Őarta bağlı olmaksızın kürtaja yasal olarak tanınmaktadır. Buna karşılık bazı ülkelerde de gebeliğin herhangi bir döneminde bazı problemlerin mevcut olması durumunda kürtaj uygulamalarına izin verilir. Ayrıca hem süre Őartının hem de sorunlu gebelik durumu Őartının birlikte bulunma Őartını uygulayan ülkeler de vardır. Genel olarak ülkelerin kürtaja hangi durumlarda izin verdiği yedi kategoride incelenebilir:

1. Annenin hayatını kurtarmak için
2. Annenin fiziki sağlığını korumak için
3. Annenin ruhsal sağlığını korumak için

¹³⁰ Rose, a.g.e., s. 4.

4. Tecavüz ve ensest durumlarında
5. Fetüsün sağlık sorunları olduğunda
6. Sosyoekonomik nedenlerle
7. İsteğe bağlı olarak

Aşağıdaki tabloda, 1997 yılı itibariyle özellikle Katolik nüfusun yoğun olduğu bazı ülkeler tercih edilerek; kürtaj yasası bakımından belirlenen şartları sınıflandırılmıştır.¹³¹

Şartlar	Ülke
Gebe kadının hayatının kurtarılması (hayati)	İrlanda
Gebe kadının hayatının ya da vücut sağlığının kurtarılması (tıbbî)	Polonya
Gebe kadının hayatının, vücut ya da ruh sağlığının kurtarılması (genişletilmiş tıbbî)	Kuzey İrlanda, Portekiz, İspanya
Gebe kadının hayatının, vücut ya da ruh sağlığının kurtarılması ya da sosyoekonomik nedenlerle (sosyal)	Büyük Britanya
Gebeliğin erken döneminde şartsız kürtaj	Almanya, Fransa, İtalya, Amerika Birleşik Devletleri, Macaristan, Avusturya

1. Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Katoliklerin çoğunluğu, kürtaj hakkındaki resmi Kilise doktrininden farklı görüşlere sahiptir. Lake Research ve Tarrance Group tarafından yapılan 1995 tarihli bir ankete göre, ABD Katoliklerinin %64'ü "kürtajın her durumda ahlakî açıdan yanlış olduğu" ifadesini onaylamadıklarını söylüyor. Pew Research Center tarafından yapılan 2016 araştırmasına göre, Amerika Birleşik

¹³¹ Oktar, a.g.e., s. 110-111.

Devletleri Katoliklerinin %51'i "kürtaj yaptırmanın ahlakî açıdan yanlış olduğunu" söylüyor. Çok sayıda anket şirketi tarafından yapılan araştırmalar, Amerikan Katolik seçmenlerinin %16-%22'sinin kürtajın her durumda yasadışı olması gerektiğini söyleyen Kilise politikasıyla hemfikir olduğunu; geri kalanının ise bazı kısıtlı durumlarda ve değişen pozisyonlarda yasal kürtaj desteğinden yararlanılması gerektiğini düşünüyor.¹³²

Yine Pew Research Center tarafından 2009 yılında yapılan bir araştırmaya göre, Amerikan Katoliklerinin %47'si kürtajın "her durumda veya çoğu durumda" yasal olması gerektiğine inanırken; kalan %42'si kürtajın "her durumda veya çoğu durumda" yasadışı olması gerektiğine inanıyor. Gallup tarafından 2006-2008 yıllarında yapılan anketlere göre, kürtajın kabul edilebilir mi yoksa kabul edilemez mi olduğu sorusu üzerine Amerikan Katoliklerinin %40'ı kabul edilebilir olduğunu söylemiştir. Ayrıca bu oran, Katolik olmayanlarla yaklaşık aynı oranda çıkmıştır.¹³³

Bütün bu sonuçlarla birlikte, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki anket sonuçları, kiliseye devam eden dindar Katolikler ile kiliseye devamlı gitmeyen Katolikler arasında ayırım yapıldığında önemli ölçüde farklılık gösterdiği belirtilmiştir. Her hafta kiliseye katılanların kürtaj karşıtı olma olasılığı diğerlerine göre daha yüksektir. Marsist Koleji Kamuoyu Enstitüsü'nün 2008 yılında yayınlanan anketine göre, ayda en az iki kez kiliseye katılanlar olarak tanımlanan pratik Katoliklerin %36'sı kendilerini "pro-choice" (seçim yanlısı) olarak görüyor. Pratik olmayan Katoliklerin ise %65'i kendilerini "pro-choice" olarak değerlendirirken; %76'sı "kürtajın önemli ölçüde kısıtlanması gerektiğini" söylüyor. Gallup tarafından 2006-2008 yılları arasında yapılan anketlere göre, haftalık veya hemen hemen her hafta kiliseye katılanlar olarak tanımlanan pratik Katoliklerin %24'ü kürtajın ahlakî açıdan kabul edilebilir olduğuna inanıyor.

Zogby International tarafından yapılan bir ankete göre, Katolik seçmenlerin %29'u adayını yalnızca adayın kürtaj konusundaki tutumuna dayanarak seçiyor. Kamu Din Araştırmaları Enstitüsü'nün 2011 tarihli raporuna göre, Amerikan Katoliklerinin

¹³² https://wikivisually.com/wiki/Catholic_Church_and_abortion#United_States (10.08.2017).

¹³³ https://wikivisually.com/wiki/Catholic_Church_and_abortion#United_States (10.08.2017).

%68'i, Kilisenin kürtaj konusundaki tutumuna, yaklaşık olarak diğer dinî grupların üyeleri kadar katılmamakla birlikte, hâlâ “iyi bir Katolik” olabileceğine inanıyor.¹³⁴

Amerika Birleşik Devletleri Yüksek Mahkemesi, 1973 yılında, Roe v. Wade davasında verdiği kararla bazı koşullarda, kürtajın anayasal bir hak olduğunu kabul etmesine rağmen, kürtaj tartışmaları bugün bile Amerika gündemini meşgul etmektedir. Üstelik bu tartışmalar zaman zaman Amerika’da ileri düzeye ulaşmış, şiddet bile görülmüş ve bazı kürtaj yapan klinikler saldırıya uğramıştır.

Bu davanın çokça öncesinde kürtaj Amerika’da hemen hemen her toplumda, çok eski çağlardan beri görülmüştür. Yapılan incelemeler sonucu kürtajın Amerika’nın ilk kolonilerinde bile yasal olduğu anlaşılmaktadır. Anayasada “quickenning”(hamileliğin ilk hissedilme dönemi) şeklinde ifade edilen gebelik döneminde kürtajın açıkça ve sıklıkla uygulanmakta olduğu belirtilmektedir.¹³⁵

On dokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru Yeni Dünya diye adlandırılan Amerika kıtasına göçler artış göstermeye başlamıştı. Yeni göçmenler yeni eyaletlerden ziyade göçmen nüfusun yoğun olduğu eyaletleri tercih ediyordu ve göçmenlerin doğum hızı yerel nüfustan fazla idi. Eyaletler bu sebeple kürtajın önüne geçmek adına yasalar çıkardılar. Göçmenlerin fazla olduğu eyaletlerde kürtaj kuralları, göçün yoğun olmadığı eyaletlere göre daha katı idi. O yıllarda tıp ilmi, günümüz seviyesine göre çok daha geri olduğundan hem doğum olaylarında anne-bebek ölümleri çok yüksek seviyedeydi hem de kürtajın sebep olduğu ölümler fazlaydı. Günümüz tıp imkanlarında kürtajın hayati tehlike sebebiyeti yüz yıl öncesine göre çok daha düşük olmasına rağmen kanunların kürtaj hususunda koymuş olduğu yasaklardan dolayı illegal yerlere başvurular artmıştır.¹³⁶

Amerika’da kürtaj konusunda kadınlara özgürlük tanınması yirminci yüzyılın ikinci yarısında gerçekleşmiştir. Hıristiyan geleneğin bu bağlamda kontrol edici nitelikte olduğunu belirtmek gerekmektedir. Kürtaj konusunda da diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi konulan yasaklamalar veya kısıtlamalar kültür, din ve resmi

¹³⁴ https://wikivisually.com/wiki/Catholic_Church_and_abortion#United_States (10.08.2017).

¹³⁵ James J. Mohr, *Abortion in America*, New York: Oxford University Press, 1978, s. 3.

¹³⁶ a.e., s. 3-5.

ideoloji tarafından belirlenmiştir. Aynı zamanda Amerika’da siyah ve beyaz ırkın mücadelesi de söz konusudur. Irkçılık politikaları nüfus planlamaları gereği kürtajın kaderini belirlemiştir.

Yirminci yüzyılın başlarında Amerika’da kürtaj siyasi bir sorun haline gelmiştir. Nüfus artışına bağlı olarak kürtajın serbest olması olağan karşılanmıştır. Bazı kiliseler kürtaj hakkında olumlu bildirimler yayınlamışlar ve doğum kontrolünü yaygın olarak kullanılan bir uygulama haline getirmişlerdir.¹³⁷ Temelde siyasi sebeplerden dolayı serbest olan kürtaj, bazı dini grupları da karşı karşıya getirmiştir. Kilise ve Papa cinselliği üremenin temel sebebi olarak tanımlarken bazı Katolik liderler kürtaj ve diğer doğum kontrol yöntemlerini onaylamıştır. Özellikle Avrupa’da gelişen cinsel özgürlük hareketleri Amerika’da yeni yaklaşımları gündeme getirmiştir.¹³⁸

1900’lü yıllarda Margaret Sanger adlı bir hemşire doğum kontrolünü evli kadınlar için erişilebilir ve de yasal hale getirebilmek için oldukça fazla çalışmalarda bulunmuştur. Sanger sık sık kanunla ters düşmüş, tutuklanmalar, çeşitli cezalar ve kamuoyu baskısıyla karşılaşmıştır. Yazdığı bildirimler sebebiyle ismi dini grupların günahkârlar listesine dahi girmiştir. Kilise’ye göre o artık “Tanrı’nın iradesinin karşısında aciz, güçsüz ve şeytanın ruhunu taşıyan kadının iradesini” savunmaya başlamıştı. Ayrıca Margaret Sanger çalışmalarında ilk kez “doğum kontrolü” terimini kullanmış; tarihe ve tıp bilimine bu terimi kazandırmıştır.¹³⁹

Amerika’da doğum kontrol uygulamalarının çoğu, Margaret Sanger’in New York’ta kurmuş olduğu kliniği model alan ve ülke çapında yaygınlık kazanan doğum kontrol kliniklerinde gerçekleştiriliyordu. 1930’da on beş eyalette Amerikan Doğum Kontrol Birliği’nin desteklediği elli beş klinik vardı.

1931 yılında yirmi iki milyon Protestan’ı temsil eden, din adamı Reinhold Niebuhr başkanlığında Amerika’daki Hristiyan Kiliseleri Federal Konseyi tıbbî ve ekonomik gerekçelere bağlı doğum kontrolüne onay verdi. Bu açıklamada doğum kontrolü, anne ve çocuk sağlığı için koruyucu bir önlem ve ayrıca yoksulluk ve nüfus

¹³⁷ Marilyn Yalom, *Antik Çağlardan Günümüze Evli Kadının Tarihi*, çev. Zeynep Yelçe, Neşenur Domaniç, İstanbul: Çitlenbik Yay., 2002, s. 307-312.; Mohr, a.g.e., s. 243.

¹³⁸ Yıldırım, a.g.m., s. 71.

¹³⁹ Yalom, a.g.e., s. 304-305.

fazlalığı karşısında bir engel olarak görülüyordu. Ancak bu görüş Amerika’da bütün Protestan mezhepleri tarafından aynı derecede kabul görmemiştir. Bazı Metodistler, Presbiteryenler ve Lutherçiler de dahil olmak üzere muhafazakar üyeler arkalarını döndüler ve 1950’lere kadar bu duruşlarını değiştirmediler.

1937 yılında Amerikan Tıp Birliği (AMA) doğum kontrolü ve kürtaja yönelik muhalefetini resmen sona erdirdi. Çok sayıda tıbbî inceleme, kürtajın hızla artmasını, hem bekâr hem de evli kadınların yaşamış oldukları ekonomik sıkıntılara bağlıyordu. Evli kadınlar sadece dördüncü veya beşinci çocuklarını aldirmakla kalmıyor, ilk çocuklarını bile aldirabiliyorlardı. 1931 ve 1932 yılında New York’ta bir doğum kontrol kliniğinde yaklaşık bin kadınla görüşen bir kadın hekim, evli kadınların kürtaja başvurmasının ya mecburi olarak çalışmak zorunda olmalarından; ya da bir boğazı daha doyurmaya ekonomik durumlarının müsait olmamasından kaynaklandığı sonucuna vardı. Beyaz, orta ve üst sınıfa ait kadınlar arasında bile kürtaj yaptıranların sayısı oldukça fazla artmıştır.

Amerika’da 1930’lu yılların başlarında, sağlıksız bir şekilde yapılmış olan kürtajlardan sonra hastanelere başvuranların sayısında da artış yaşandı. Hatta New York’taki Harlem Hastanesi, 1935 yılında bu tip vakalar için ayrı bir koğuş bile açılmıştır.

Amerikan Yüksek Mahkemesi’nin özellikle Roe v. Wade davasında verdiği kararda, kadının kendi bedeni üzerinde karar verme hakkı, ceninin yaşama hakkından üstün tutulmuştur. Mevcut düzenlemelere göre isteğe bağlı olarak, sorunlu gebelikler, tecavüz, ensest ilişki veya annenin fiziksel ve ruhsal yaşamını korumak amacıyla gebeliğin sonlandırılmasına izin verilmektedir. Annenin hayatının ve sağlığının tehlikeye girdiği durumlar haricinde her eyalet kendi düzenlemesini yapmaktadır. Buna göre, otuz dokuz eyalette lisanslı hekim tarafından gebeliğin sonlandırılmasını, yirmi eyalet belirlediği gebelik haftasından itibaren gebeliğin sonlandırılması işleminin hastanede gerçekleştirilmesini, on sekiz eyalet ise gebeliğin sonlandırılması için ikinci bir hekimin katılımını aramaktadır. On yedi eyalet gebeliğin sonlandırılması istemiyle gelen kadına öncelikle danışmanlık hizmeti verilmesini zorunlu tutmakta, yirmi altı

eyalette danışmanlık hizmeti sonrasında yirmi dört saat geçmeden gebeliğin sonlandırılmasına izin verilmemektedir.¹⁴⁰

2. İngiltere

İngiltere’de, on üçüncü yüzyıldan on dokuzuncu yüzyılın başlarına kadar on beş ile on sekizinci gebelik haftasından sonra kürtaj uygulaması yasal olmasına rağmen ana rahminde canlılığı süren fetüsün sebepsiz alınması cinayet olarak kabul ediliyordu. Bu yıllarda hastanelerde gerçekleşen kürtajların sonrasında anne ve bebek ölümleri oranı %30’a yükselmmişti. Bu oranların yüksekliği sonucunda kürtajın kadın sağlığı için bir tehlike oluşturduğu düşüncesi ile 1803 yılında Ellenborough Yasası çıkarılmış ve İngiltere ve Galler’de herhangi bir gebelik haftası için sınırlandırma olmaksızın kürtaj yasaklanmıştı. Bu yasa ile birlikte, fetüs hareketlendikten, yani on beş ile on sekizinci gebelik haftasından sonra gerçekleşen her kürtaj eylemi idam cezası ile cezalandırılmaya başlanmıştı. Bu haftalardan önce yapılan kürtajlar ise, kamçılanma, sürgün veya hapis cezası ile cezalandırılıyordu.

İngiltere’de 1861 yılında çıkarılan “Kişi Haklarına Karşı İşlenen Suçlar Yasası” ile idam cezası kaldırılarak bütün gebelik haftalarında hangi sebeple olursa olsun kürtaj yaptıran kişinin cezası hapis veya sürgün olarak kaldı. 1929 yılında çıkarılan “Bebeğin Yaşamını Koruma Yasası” ile kürtajın sadece annenin hayatını korumak için yapılmasına izin verildi.¹⁴¹

İngiltere’de 1967 yılında çıkarılan Kürtaj Kanunu ile belirli durumlarda gebeliğin sonlandırılmasına izin verilmiştir. Buna göre, iki doktor tarafından bebekte bir sorun veya annenin sağlığı için tehdit olduğunun belgelendirilmesi şartıyla yirmi dört haftaya kadar olan gebeliklerin sonlandırılmasına izin verilir. Bu haftadan daha fazla olan gebeliklerde ise hangi şartlarda sonlandırılabilceği düzenlenmiştir. Başta İngiltere olmak üzere İskoçya ve Galler gibi Kürtaj Kanunu’nun uygulandığı ülkelerde; annenin hayati tehlikesinin olduğu durumlarda, fetal anomalinin varlığı (çocuğun zihinsel veya

¹⁴⁰ Işıl Güney Tunalı, *Özel Hukuk ve Ceza Hukuku Açısından Hekimlerin Gebelik Sonlandırılmasından Kaynaklanan Sorumluluğu*, İstanbul: Seçkin Yay., 2015, s. 39-40.

¹⁴¹ Ülkü Zengin İnce, “Birleşik Krallık’ta Kürtaj”, *Toplum ve Hekim*, C. 27, S. 5, Eylül-Ekim 2012, s. 362-363.

bedensel engelli doğma tehlikesi olması) halinde, annenin fiziksel ve ruhsal sağlığını korumak amacıyla veya sosyal ve ekonomik sebeplerle gebelik sonlandırılabilir.¹⁴²

Kürtaj Kanunu'na göre tecavüz gibi durumlarda gebeliğin sonlandırılmasına izin verilmemektedir. Fakat iki doktorun (acil durumlarda tek) gebeliğin yirmi dört haftayı aşmadığını düşündüğü ve gebeliğin devam etmesi sonucu aile bireylerinin ruhsal veya fiziksel sağlığını olumsuz etkileme ihtimalinin, gebeliğin sonlandırılması sebebiyle oluşacak riskten fazla olduğunu belirtmesi durumunda gebeliğin sonlandırılmasına izin verilir. Dolayısıyla bu kanuna göre genel olarak gebeliğin isteyerek sonlandırılmasının mümkün olduğu söylenilebilir.¹⁴³

3. İrlanda

İrlanda'da eskilerden beri kürtaj kesin olarak yasaktır. 1861 tarihli Kişilere Karşı İşlenen Suçlar Kanunu, gebeliğin sonlandırılması eylemini suç sayarak ömür boyu hapis cezası öngörmüştür.¹⁴⁴ İrlanda'da Katolik Kilisesi'nin baskısı o kadar fazladır ki; 2001 yılından beri acil doğum kontrolü veya ertesi gün hapları da kürtaj yapıcı olarak nitelendirilip, kullanımı yasaklanmıştır.

İrlanda'da bir kadının sosyoekonomik durumu bir çocuk büyütme yeterli değilse, tecavüz sonucu bir gebelik meydana gelmişse veya fetal anomali de olmuş olsa kürtaj yapılması yasaktır ve kürtajı gerçekleştiren doktorlar da yasal durumun gereklerini yerine getirmezlerse cezalandırılmaktadır. Öyle ki; Ekim 2012'de İrlanda'daki Galway Üniversitesi Hastanesi'nde gerçekleşen bir vakada Savita Halappanavar isimli bir kadının hayati tehlikesi olmasına rağmen bebeğin kalp atışları devam ettiğinden dolayı, anne ve bebeğin öleceğini bile bile kürtaj yapmayı kendiliğinden ölmesini beklemişlerdir. Olayın sonucunda Halappanavar isimli kadın da, septisemiye (kan zehirlenmesi) ve çoklu organ yetmezliğine neden olan bir düşükten

¹⁴² Morris Ploscowe, "Report to the Hague Suggested Revisions of Penal Law Relating to Sex Crimes and Crimes Against the Family", *Cornell Law Review*, S. 50, 1965, s. 435.

¹⁴³ Tunali, a.g.e., s. 41.

¹⁴⁴ Oktar, a.g.e., s. 114-115.

sonra hayatını kaybetmiştir. Bir ebe ona daha sonra özür dilediği bir açıklamada şunları söylemiştir: “Bu bir Katolik ülkesidir.”

İrlanda’da kürtaj yasasını ihlal eden bir kadın on dört yıla kadar hapis cezası alabiliyordu. Kürtaj yasasından dolayı her yıl çok sayıda İrlandalı kadın başta İngiltere olmak üzere çeşitli ülkelere kürtaj yaptırmaya gidiyordu.

Ancak yaşanan bu gibi olaylar birtakım tepkilere yol açmış ve İrlanda’da gebeliğin sonlandırılmasına dair yasal düzenlemelerde reform yapılması taleplerini artırmıştır. Bazı protesto gösterileri olmuş ve İrlanda’ya kürtaj yasalarını yeniden inceleme çağrısı yapılmıştır. 25 Mayıs 2018’de İrlanda seçmeni neredeyse her koşulda kürtajı yasaklayan yasanın değişikliği için referanduma gitti. “Evet” oyu vererek yasağın gevşetilmesini isteyenler %66.4 oy çoğunluğu ile hükümetin kürtaj yasasını düzenlemesine izin verdi. RTE tarafından düzenlenen bir ankete göre oy kullananların neredeyse %70’i kendilerini Katolik olarak değerlendirmiştir. Böylece İrlanda’da kürtajın gebeliğin on ikinci haftasına kadar yapılabilmesi şeklinde yeni düzenlemeler planlanmış ve kürtaj hizmetleri 1 Ocak 2019 tarihi itibarıyla başlamıştır.¹⁴⁵

Fakat bu kürtaj yasası Kuzey İrlandalı kadınları kapsamadığı için, Kuzey İrlandalı kadınlar ancak hayati tehlikenin olduğu durumlarda kürtaja erişebiliyor. 1967 Kürtaj Yasası Büyük Britanya’da uygulanmasına rağmen, Kuzey İrlanda’da Katolik Kilisesi’nin karşı çıkmaları nedeniyle uygulanmamıştır. Kuzey İrlanda Sağlık Bakanlığı’nın 1999 yılında yaptığı açıklamaya göre; her yıl en az bin beş yüz kadın kürtaj yaptırmak için İngiltere’ye gitmekte, yetmişden fazla kadına da İrlanda’da kürtaj yapılmaktadır.¹⁴⁶

4. İtalya

Katolik Kilisesi’nin ruhani merkezi konumunda yer alan Vatikan şehrini içerisinde bulunduran İtalya’da 1978 yılına kadar kürtaj büyük günah ve suç olarak görülüyordu ve kürtaj yaptıran kadın hapis cezasına çarptırılıyordu. Vatikan’da Katolikler, komünist ve bazı gelişmiş ülkelerin aksine, kadının isteği üzerine değil;

¹⁴⁵ <https://www.evrensel.net/haber/368458/irlandada-kadinlar-kazandi-parlamento-kurtaja-onay-verdi> (16.03.2019).

¹⁴⁶ İnce, a.g.m., s. 371.

kadının hayati tehlikesi olması durumunda bile kürtaşı büyük günah görmüş ve yasaklamışlardır. Bütün bu baskı ve yasaklamalara rağmen, aşırı Katolik olan Latin Amerika ülkelerinde gizli yapılan kürtaşlar sosyal bir salgındır. Bu sosyal oldu kadınlar arasında da büyük yıkıma sebep olmaktadır. Kilise, bu ülkelerde inançlarının aksine olmasına rağmen kürtaşla savaşı için bazı yöntemler kullanılarak doğum kontrolüne göz yummaktadır.

İtalya'da faşist yönetim sebebiyle kadın erkek ilişkileri hususunda belirleyici unsur iki savaşı dönemi arasındaki hayatta kalma mücadelesi olmuştur. Kadınların hak ve özgürlükleri dönemin şartlarına göre faşist yönetim tarafından güçlü devlet politikaları amacıyla belirlenmiş ve kısıtlanmıştır.

İtalya Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra ekonomik kriz ile mücadele etmek zorunda kalmıştır. Mevcut durumda ekonomiyi güçlendirmek için kadınlar da erkekler gibi çalışma hayatına katılmak durumunda kalmışlardır. Kadın bu dönemde hem anne hem işçi olarak İtalya için önem kazanmıştır. Bu sebeple bu ilk dönemlerde çalışmak isteyen kadınlar için kürtaş yasallaşmıştır. Ayrıca doğum kontrol yöntemlerine yönelik eğitimler yaygınlaşmıştır. Gebeliğin önlenmesi ile nüfus artış oranlarında düşüş yaşanmaya başlamıştır. Üretim gücünün yanında güçlü devlet politikaları için gerekli askeri gücün eksikliği İtalya'da kürtaş konusunda yeni politikalar üretmeye yol açmıştır. Doğum kontrol yöntemleri ve kürtaş yasaklanarak yeniden üretim teşvik edilmiştir. Bu teşvik faşist İtalya'da dayatma şeklinde gerçekleşmiştir. İtalya'da kürtaş yaptırmak devlete karşı bir suç olarak tanımlanmıştır. Ancak yine de daha bir on yıl öncesine kadar aile planlaması ve nüfus politikalarını dengelemek için en iyi yöntemin kürtaş olduğu savunulmuştur.¹⁴⁷

1978 yılında çıkarılan özel bir yasa ile gebeliğe son vermenin şartları düzenlenmiştir. Buna göre gebelik, doğum veya annelik, annenin fiziksel veya ruhsal sağlığı için ciddi problem oluşturuyorsa veya bebekte fetal anomali riski söz konusuysa, gebeliğin sonlandırılması gebe kadın tarafından gebeliğin ilk doksan günü içerisinde talep edilebilir. Yasaya göre, gebe kadın önce kurumsal bir danışma merciine, sosyal ve tıbbî hizmet veren bir kuruma veya güvенеbileceği bir hekime giderek kürtaş dışındaki

¹⁴⁷ Yıldırım, a.g.m., s. 69.

seçenekler konusunda aydınlatılır ve yazılı rızası alınır. Zorunlu olarak gerçekleştirilmesi gereken bu danışma uygulamasından en erken yedi gün sonra şartlar sağlanıyorsa yasal olarak kürtaj gerçekleştirilebilir.¹⁴⁸

Yakın zamanda Katolik Kilisesi'nin lideri Papa Francis, Vatikan'daki San Pietro Meydanı'nda üç hafta sürecek, cinsellik ve kürtaj gibi konuların da tartışıldığı halka açık görüşmeler esnasında kürtaj hakkında konuşmuştur. Papa, "Yaşamla ilgili çelişkili bir yaklaşım; başka bir değeri korumak için ana rahmindeki bir hayatın yok edilmesine izin veriyor. Masum, savunmasız bir hayatı sona erdirmek nasıl insanî olabilir? Ne kadar küçük olursa olsun bir insanın canını almak doğru değil. Bir sorunu çözmek için kiralık katil tutmak gibi" şeklinde sözler söylemiştir. Papa Francis, doğum öncesi tarama sonucu engelli veya başka tür hastalıklara sahip olabileceği öngörülen fetüsler için hamileliğin sonlandırılması hakkında da, "Naziler'in yaptığı soy ıslahına benziyor" ifadesini kullanmıştır.¹⁴⁹

5. Fransa

Fransa'da on dokuzuncu yüzyılın başlarında kürtajın suç olduğuna dair yasalar çıkarılmıştır. Ancak bu yıllar feminist hareketin yaygınlaştığı ve gizli yapılan kürtaj eylemlerinin arttığı bir dönem olmuştur. Kadın ile birlikte kürtajı yapan kişi de ceza kapsamına alınmıştır. Kürtaj bu dönemde çocuğa karşı işlenen bir cinayet olarak tanımlanmıştır. Kürtaj, kadının bazı durumları için olağan karşılanmıştır. Tecavüze uğrayan veya sağlık koşullarının elvermeyişi ile hayatı tehlikeye giren kadınlar için serbest bırakılmıştır. Ancak ilerleyen dönemlerde cinsel özgürlük anlayışı ile kürtaj doğumu kontrol edici bir araca dönüşmüştür. Bu yüzyılın sonlarında da kürtaj konusunda siyasi eğilimler yoğunlaşmaya başlamıştır. Nüfus artışı ülkenin ekonomik ve politik durumuna göre güç oluşturmanın yanında açlık ve kıtlık gibi tehlikelere de yol açmaktadır. Bu sebeple devlet ve Kilise kürtaj aracılığı ile doğum oranları üzerinde dengeleyici politikalar izlemiştir. Kürtaj hakkının kaderini üretim ilişkileri ve savaşlar belirlemiştir. Savaşların sıklığı, insan gücü ve niceliğine duyulan ihtiyacı görünür kılmıştır.

¹⁴⁸ Oktar, a.g.e., s. 127.

¹⁴⁹ Yıldırım, a.g.m., s. 15-16.

Fransa'da kürtaj, genel olarak bebek cinayeti olarak yorumlanmıştır. Aynı zamanda kürtaj toplum için bir tehdit gibi gösterilmeye başlamıştır. 20. yüzyılın başlarında kürtaja karşı yasal tedbirlere rağmen yasadışı kürtaj sayısında önemli artışlar gözlenmiştir. Yargı gücü kürtajı suç olarak tanımlasa da yaptırımları geçmişe oranla dşrlmştir. Yasal olarak 1970'li yıllara kadar kürtaj bir suç olarak kabul edilmiştir.

1975 yılında yapılan yasa değişikliği ile gebe kadının gebelik haliyle alakalı problemleri durumlarının mevcudiyeti sebebiyle kürtaj amaçlı hekime başvurabilecekti; ancak bu uygulamanın gerçekleşebilmesi için gebeliğin on haftayı aşmamış olması gerekmektedir.¹⁵⁰

Fransa'da ulus devlet anlayışı çerçevesinde aile kurumu ve annelik önemsenmiştir. Bu nedenle kürtaj eylemi ulusa karşı işlenmiş bir suç olarak grlmştir. Fransa'da güçlü bir toplum yapısı inşa etmek ve evliliğin geleneksel niteliğine kavuşması için kürtaj ve diğer doğum kontrol yöntemlerini engellemek amaçlanmıştır. Kadınların savaş dönemleri dışında toplum ve devlet için en verimli oldukları alan olarak aile kurumu grlmştir. Bu sebeple erkeklerin savaş döneminde kadınlara yerlerini emanet olarak verdikleri gözlenmiştir. Fransa'da olduğu gibi birçok Avrupa devletinde savaş sonrası dönemde kadınlar işlerini terk etmek zorunda kalmıştır. alışmak zorunda kalan kadınlar ise erkeğe göre daha düşük ücret karşılığında emek harcamıştır. Kürtaj hakkı politik olarak toplumun ihtiyaına göre biçimlenen bir alternatifte dnşmştir. Kürtaj kimi zaman doğum oranlarını düşürmek ve kadınları üretim alanına yönlendirmek için yasallaşırken kimi zaman da nüfusu arttırmak ve kadınları yeniden üretime teşvik etmek için yasaklanmıştır.¹⁵¹

¹⁵⁰ Oktar, a.g.e., s. 126.

¹⁵¹ Yıldırım, a.g.m., s. 68-69.

SONUÇ

Tarihsel sürece bakıldığında çocuk düşürme ve kürtaj uygulamalarının suç sayılması ve cezalandırılması hususunda yaklaşımlar oldukça büyük değişimler geçirmiştir. Günümüzde bu uygulamalarla ilgili suç ve ceza politikası tartışmalarında hâlâ dinî ve ahlakî yaklaşımların doğrudan ya da dolaylı bir biçimde büyük rol aldığı mutlak gerçeklik olarak ortadadır. Ayrıca bu tartışmalarda nüfus politikalarına ilişkin görüşlerin de etkili olduğunun ifade edilmesi yerinde olacaktır. Dinlerin hemen hepsi sebepsiz kürtaj eylemini kınamış ve gebeliğin sonlandırılması için belirli şartlar belirlemiştir.

Kürtaj tartışmalarının her zaman için güçlü bir teolojik boyutu bulunmaktadır. Örneğin Batılı ülkeler ele alınacak olursa Katolikler, Evangelik Protestanlar ve Ortodoks Hıristiyanlar kürtaja daha çok karşıdır. Öte yandan, aynı din ya da mezhebe mensup olsa da, dinî inançları daha güçlü olanlar, dine daha az önem verenlerden veya inanmayanlardan daha farklı bir tutum içerisindedir. Çalışmanın temel konusu olan Hıristiyanlar örneği devam ettirilecek olursa, Kilise müdavimi olmak ile Kilise'nin temel öğretilerini (ki bu, kürtajın yasak olması meselesinde de geçerlidir) kabul etme arasında bir korelasyon vardır. Kilise müdavimlerinin yaşam yanlısı (pro-life) olma olasılığı daha yüksekken; daha az sıklıkla (nadiren veya hiçbir zaman) katılmış olanların seçim yanlısı (pro-choice) olma olasılığı daha yüksektir. Bu gözlemlerin içinde yaşadığımız ülke için de geçerli olduğu söylenebilir.

Katolik Kilisesi, döllemeden itibaren insan yaşamına mutlak olarak saygı gösterilmesi ve korunması gerektiğini belirtir. Ana rahminde insanın oluşmaya başladığı ilk andan itibaren kişilik haklarının tanınması gerekir ve yaşamın masum özüne dokunulmamalıdır. Kürtaj, insan öldürmeyle bir tutularak ağır bir ihlal olarak görülür ve afroz yaptırımı uygulanır.

Katolik Kilisesi öğretisinin, fetüsün ana rahmine yerleştiği andan itibaren kürtaja her ne sebeple olursa olsun karşı çıkışı bazı din bilginlerince tereddütle karşılanmaktadır. Kimi Katolik ülkelerde bu katı görüş yasalarla uygulamaya geçmiş ve kürtaj uygulamaları hususunda ağır yaptırımlar uygulanmıştır. Kimi Katolik ülkeler ise

bu öğretiyi tam anlamıyla uygulamaktan uzak durmuşlardır. Bu öğretiye karşılık İslâm dininin belirlemiş olduğu sınırların çok daha uygulanabilir olduğunu da ifade etmek yerinde olacaktır. İslâm dinine göre gebeliğin sonlandırılması için yasal (caiz) olan süre fetüsün tüm uzuvlarıyla oluşmuş olması ya da ona Allah (c.c.) tarafından ruh bahşedilmiş olmasına kadar geçen zamandır. İslâmî mezheplerin tümü, fetüs ruha kavuştuktan sonra kürtaj yapılmasını yasaklamakta, ancak buna annenin hayatının tehlikede olması, fetüste gelişim bozukluğu bulunması veya gebeliğin cinsel saldırı sonucu oluşması gibi birçok istisna getirmektedir.

Hıristiyan dünyası on dokuzuncu yüzyıla kadar insanî ruh verilmiş ve insanî ruh verilmemiş fetüs ayrımı yapmış ve ruhun henüz bahşedilmemiş olduğu fetüsün kürtajını cinayet olarak kabul etmemiştir. Bu aşamada fetüs annenin bir parçası olarak kabul edilmiştir. Ancak 1869 yılında bu ayrım kaldırılmış ve hangi gebelik döneminde olursa olsun kürtajı öldürme eylemiyle eşit saymıştır. Bu tarihten itibaren Katolik Kilisesi, fetüsün döllendiği anda ruh kazanmış olduğunu kabul ederek kürtajı kesin bir şekilde reddetmiştir. Ne var ki Kilise'nin görüşünün ve tavrının bu kadar net olmasına rağmen Hıristiyan dünyasında kürtaj yaptırımları oldukça farklılık göstermektedir. Aynı zamanda Kilise, müdavimleri tarafından dahi aşırı tutumu sebebiyle zaman zaman eleştirilmiştir. Belki bunun da etkisiyle son yıllarda kürtaj yaptırımları konusunda Papaların daha müsamahakâr olabildiği görülmektedir.

BİBLİYOGRAFYA

A. Kitaplar

- ALİGHİERİ Dante, *İlahi Komedyası*, 12. b., çev. Rekin Teksoy, İstanbul: Oğlak Yay., 1998.
- BAKAR Osman, “Abortion (Religion Tradition: D.İslamic Perspectives)”, *Encyclopedia of Bioethics*, ed. Stephen Garrad Post, 3. b., C. 1, New York: Macmillan, 2004.
- BADHAM Paul, “Abortion”, *The Encyclopedia of Protestantism*, ed. Hans J. Hillerbrand, C. 1., New York: Routledge, 2004.
- BENK Adnan (ed.), *Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi*, İstanbul: İnterpress Basın ve Yay., 1986.
- CAHİLL Lisa Sowle, “Abortion (Religious Traditions: Roman Catholic Perspectives)”, *Encyclopedia of Bioethics*, ed. Stephen Garrad Post, 3. b., C. 1, New York: Macmillan, 2004.
- ÇEKER Orhan, “Çocuk Düşürme (İslam Dininde Çocuk Düşürme)”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM), C. VIII, 1993.
- ÇİNPOLAT Salih, *Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam’da Çocuk Algısı*, Ankara: Araştırma yay.,2017.
- DİŞ Atilla, *Aile Boyu Sağlık ve Kişisel Bakım Rehberi*, İstanbul: Yeni Şafak Yay., 2007.
- DOĞAN Ahmet, *Büyük Türkçe Sözlük*, Ankara: Akçağ Yay., 2013.
- ECO Umberto, *Düşman Yaratmak*, çev. Leyla Tonguç Basmacı, İstanbul: Doğan Kitap, 2014.
- ELON Menachem, “Abortion”, *Encyclopaedia Judaica*, 2. b., C. 1, Jerusalem: The Jerusalem Publishing House, 2007.
- ERDEMİR Ayşegül Demirhan, *Çağdaş Tıp Sözlüğü*, İstanbul: Alfa Yay., 1998.

- GUDORF Christine E., “Contraception and Abortion in Roman Catholicism”, *Sacred Rights: The Case for Contraception and Abortion in World Religions*, ed. Daniel C. Maguire, New York: Oxford University Press, 2003.
- GÜNDÜZ Şinasi, “Sabiilik”, *Yaşayan Dünya Dinleri* (ed. Şinasi Gündüz), Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., 2007.
- GÜNDÜZ Şinasi, *Sabiiler: Son Gnostikler*, 2. b., Ankara: Vadi Yay., 1999.
- HARMAN Ömer Faruk, “Çocuk Düşürme”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM), C. VIII, 1993.
- HARRİSON Beverly Wildung, “Abortion (Religious Traditions: C.Roman Protestant Perspectives)”, *Encyclopedia of Bioethics*, ed. Stephen Garrad Post, 3. b., C. 1, New York: Macmillan, 2004.
- HERN Warren, “Abortion”, *International Encyclopedia of Marriage and Family*, ed. James J. Ponzetti, Thomson-Gale, 2.b., C. 1, New York, 2003.
- JOHNSON L. Syd. M., “Abortion (Contemporary Ethical and Legal Aspects: A.Ethical Perspectives)”, *Encyclopedia of Bioethics*, ed. Stephen Garrad Post, 3. b., C. 1, New York: Macmillan, 2004.
- KOCATÜRK Utkan, *Tıp Terimleri El Sözlüğü*, 2.b., Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1994.
- Kur’an-ı Kerim ve Meali, meal: Elmalılı M. Hamdi Yazır, sad.: Mehmet Şirin Doğan, 2. b., İstanbul: Seda Yay., 2015.
- Kutsal Kitap (Tevrat, Zebur, İncil), İstanbul: Acar Basım, 2009.
- MEYENDORFF John, *Marriage An Orthodox Perspective*, 3.b, New York: St. Vladimir’s Seminary Press, 2000.
- MOHR James J., *Abortion in America*, New York: Oxford University Press, 1978.
- OKTAR Salih, *Türk Ceza Kanununda Çocuk Düşürtme ve Çocuk Düşürme Suçları*, İstanbul: Onikilevha Yay., 2016.
- PALMER Louis J. Jr., Xueyan Z. PALMER, *Encyclopedia of Abortion in the United States*, 2.b. , North Carolina: McFarland Company Yay., 2009.

- PAMİR Pamir (çev.), *Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri*, İstanbul: Yaylacılık Matbaacılık, 2000.
- PÜSKÜLLÜOĞLU Ali, *Türkçe Sözlük*, Ankara: Arkadaş Yay., 2012.
- ROSE Melody, *A Documentary and Reference Guide*, Londra: Greenwood Press, 2008.
- SCHİFF Daniel, *Abortion in Judaism*, Cambridge: Cambridge University Press, 2004.
- SMİTH Sharon, *Kadınlar ve Sosyalizm*, çev. Etkin Bilen Eratalay, İstanbul: Yordam Kitap, 2011.
- TAYLOR M. A., “Abortion”, *New Catholic Encyclopedia*, 2. b., C. 1., United States of America: Gale, 2003.
- TUNALI Işıl Güney, *Özel Hukuk ve Ceza Hukuku Açısından Hekimlerin Gebelik Sonlandırılmasından Kaynaklanan Sorumluluğu*, İstanbul: Seçkin Yay., 2015.
- YARAN Rahmi, “Doğum Kontrolü”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, C. IX., İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1993.
- YALOM Marilyn, *Antik Çağlardan Günümüze Evli Kadının Tarihi*, çev. Zeynep Yelçe, Neşenur Domaniç, İstanbul: Çitlenbik Yay., 2002.
- ZOLOT Laurie, “Abortion (Religious Tradition: A. Jewish Perspectives)”, *Encyclopedia of Bioethics*, ed. Stephen Garrad Post, 3. b., C. 1, New York: Macmillan, 2004.

B. Süreli Yayınlar

- BADER Aynur Eryiğit, “Yahudilik Hıristiyanlık ve İslam’da Kürtaj”, *ANTAKİYAT/Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.2, S. 1, 2019.
- ÇİNPOLAT Salih, “Yahudilikte Çocuk Sahibi Olma ve Çoğalmanın Yeri ve Önemi”, *Dini Araştırmalar*, C. 20, S. 51, 2017.
- DÖLEN İsmail, “Tıbbi Açıdan Fetüs, Embriyo, Kürtaj ve Düşük Nedir?”, *V. Sağlık Hukuku Kurultayı*, Ankara, 2014.
- ESMER Yılmaz, “Kürtaj Konusunda Türk ve Avrupa Kamuoyu 1990-2011”, *Betam Araştırma Notu 12/133*, 2012.

GÜNDÜZ Şinasi, “Dinler Tarihi Açısından Kürtaj”, *Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi*, S. XXIV, 2012.

İNCE Ülkü Zengin, “Birleşik Krallık’ta Kürtaj”, *Toplum ve Hekim*, C. 27, S. 5, 2012.

KALKAN Mehmet, “Biyo Etik Sorunlar ve Dinlerin Ötenazi ve İntihara Bakışı”, *Kent Akademisi*, C. 7, S. 1, 2014.

PLOSCOWE Morris, “Report to the Hague Suggested Revisions of Penal Law Relating to Sex Crimes and Crimes Against the Family”, *Cornell Law Review*, S. 50, 1965.

SARITAŞ Kamil, “Kürtajın Ahlakiliği Sorunu”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, C. V, S. VII, 2012.

TÜFEKÇİ İbrahim, “İslam Hukukuna Göre Gebeliğin Sonlandırılması”, *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. S. 45, 2013.

YILDIRIM Sait, “Hak ve Politika Üçgeninde Kürtaj Hakkı”, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, C. 19, S. 42, 2018.

C. İnternet Kaynakları

DEMİR Demir, “Çoğul Gebeliklerde Fetosid”, *Çoğul Gebelik*,
<http://www.cansundemir.com.tr/cogul-gebeliklerde-fetosid/>, (03.04.2014)

EKİNCİ Ekrem Buğra, “Tarihte Çocuk Düşürme ve Kürtaj”,
<http://www.ekrembugraekinci.com/makale.asp?id=398>, (15. 05. 2014)

ÖZDEN Kübra, “Aile Planlaması Nedir? Neden Önemlidir?”, <http://www.ilacpedia.com/aile-planlamasi-nedir-neden-onemlidir>, (10.05.2014)

TABAK Bahadırhan, “Kürtaj İşleminin Hukuki Boyutu”, *Tıp Hukuku*,
<http://www.bahadirhan.com/kurtaj-isleminin-hukuki-boyutu/>, (01.06.2014)

“Buddhism and abortion”, <http://www.bbc.co.uk/religion/religions/buddhism/buddhistethics/abortion.shtml>, (20.04.2014)

“Sikhism and Abortion”, <http://www.bbc.co.uk/religion/religions/sikhism/sikhethics/abortion.shtml>, (03.05.2014)

“Tarihte ve Değişik Kültürlerde Kürtaj”, <http://www.turkhukuksitesi.com/showthread.php?t=48609>, (13.05.2014)

“The Church of England and Roman Catholic Church views on abortion”,
http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/christianethics/abortion_1.shtml,
(21.02.2014)

“Türk Ceza Kanunu”, Bölüm 5, Madde 100, <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html>,
(05.04.2014)

<http://dictionary.reference.com/browse/feticide>, (13.04.2014)

http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bilimsanat&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5cc82021a52bb7.48396978, (18.08.2016)

<https://www.evrensel.net/haber/368458/irlandada-kadinlar-kazandi-parlamento-kurtaja-onay-verdi>, (16.03.2019)

<https://www.haberturk.com/dunya/haber/1213022-rum-baspiskopostan-kurtaj-genelgesi>
(01.07.2019)

<https://www.gundemkibris.com/rum-basini/hrisostomos-kurtaj-olayina-dahil-olanlar-katil-h169170.html> (01.07.2019)

<http://www.nisanyansozluk.com/?k=kürtaj>, (13.04.2014)

http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vatii_const_19651207_gaudium-et-spes_en.html, (25.05.2018).

<http://theorthodoxlife.wordpress.com/2013/12/09/murder-before-conception/> (01.10.2019)

http://w2.vatican.va/content/paulvi/en/encyclicals/documents/hf_pvi_enc_25071968_humanae-vitae.html, (25.05.2018)

http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_19870222_respect-for-human-life_sp.html, (25.05.2018)